

Східний апеляційний господарський суд

Аналіз судової практики Верховного Суду щодо відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Строки подання заяви про відшкодування витрат на професійну правову допомогу	4
Належний спосіб звернення до суду із заявою щодо відшкодування судових витрат	5
Подання доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості при вирішенні питання про розподіл судових витрат	8
Межі повноважень суду щодо оцінки витрат на професійну правничу допомогу.....	15
Неможливість звільнення суб'єкта владних повноважень від компенсації витрат на професійну правничу допомогу	16
Гонорар адвоката та інші складові витрат на професійну правничу допомогу	19
Ключові критерії оцінки «гонорару успіху» при визначенні суми відшкодування витрат на професійну правничу допомогу.....	24
Захист від стягнення необґрунтованих витрат на професійну правничу допомогу.....	29
Зменшення суми витрат на професійну правничу допомогу судом	33
Розподіл витрат на професійну правничу допомогу в разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду	38

Вступ

Положеннями статті 59 Конституції України встановлено, що кожен має право на професійну правничу допомогу. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Однією з основних засад (принципів) господарського судочинства є відшкодування судових витрат стороні, на користь якої ухвалене судове рішення (пункт 12 частини третьої статті 2 ГПК України). Метою впровадження цього принципу є забезпечення особі можливості ефективно захистити свої права в суді, ефективно захиститись у разі подання до неї необґрунтованого позову, а також стимулювання сторін до досудового вирішення спору.

Практична реалізація згаданого принципу в частині відшкодування витрат на професійну правничу допомогу відбувається в такі етапи: 1) попереднє визначення суми судових витрат на професійну правничу допомогу (стаття 124 ГПК України); 2) визначення розміру судових витрат на професійну правничу допомогу, що підлягають розподілу між сторонами (стаття 126 ГПК України): - подання (1) заяви (клопотання) про відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу разом з (2) детальним описом робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, і здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги, та (3) доказами, що підтверджують здійснення робіт (надання послуг) і розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи; - зменшення суми судових витрат на професійну правничу допомогу, що підлягають розподілу; 3) розподіл судових витрат (стаття 129 ГПК України).

Згідно зі статтею 123 ГПК України судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи. До витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать, зокрема, витрати на професійну правничу допомогу.

Відповідно до частин першої, другої статті 126 ГПК України витрати, пов'язані з правничою допомогою адвоката, несуть сторони, крім випадків надання правничої допомоги за рахунок держави. За результатами розгляду справи витрати на професійну правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом із іншими судовими витратами.

Розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо). Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду, за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву. У разі неподання відповідних доказів протягом встановленого строку така заява залишається без розгляду (частина восьма статті 129 ГПК України).

Для визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги (частина третя статті 126 цього Кодексу).

Витрати, які підлягають сплаті за послуги адвоката, визначаються у встановленому ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» порядку.

Гонорар є формою винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо визначаються в договорі про надання правової допомоги. При встановленні розміру гонорару враховуються складність справи, кваліфікація і досвід адвоката, фінансовий стан клієнта та інші істотні обставини. Гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час (стаття 30 Закону України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність").

Таким чином, визначаючи розмір суми, яка підлягає сплаті в порядку компенсації гонорару адвоката іншою стороною, необхідно враховувати, зокрема, встановлений в самому договорі розмір та/або порядок обчислення таких витрат, що узгоджується з приписами статті 30 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Строки подання заяви про відшкодування витрат на професійну правову допомогу

Зазначення у відзиві на позовну заяву орієнтовного розміру витрат на правничу допомогу не є підставою для відшкодування понесених витрат.

Наприклад, у **справі № 716/1243/21** за позовом ОСОБА_1 і ОСОБА_2 до ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7 про визнання недійсними відмов від прийняття спадщини, визнання недійсними свідоцтв про право на спадщину, витребування майна у добросовісного набувача, скасування реєстрації права власності на спадкове майно та визнання права власності на спадкове майно додатковим рішенням Заставнівського районного суду Чернівецької області від 06.11.2023 відмовлено в задоволенні клопотання адвоката відповідача ОСОБА_3 про стягнення з ОСОБА_1, ОСОБА_2 на користь ОСОБА_3 судових витрат на правничу допомогу.

З матеріалів справи вбачається, що у поданому відзиві на позов представником відповідача ОСОБА_3 зазначено, що орієнтовний розрахунок судових витрат, які відповідач поніс і які очікує понести у зв'язком із розглядом справи становить 25200 грн. Докази понесених відповідачем витрат на правничу допомогу будуть надані представником відповідача у судовому засіданні або протягом 5 днів після ухвалення рішення суду в порядку ч.8 ст. 141 ЦПК України.

Місцевим судом також встановлено, що в супереч вимог ч.8 ст.141 ЦПК України до закінчення судових дебатів у справі сторона відповідача не зробила ні усної, ні письмової заяви щодо відшкодування судових витрат у зв'язку з наданням правничої допомоги. Однак, 24.10.2023 представник відповідача ОСОБА_3 надіслав суду клопотання з посиланням на ч.8 ст.141 ЦПК України про стягнення з ОСОБА_1 та ОСОБА_2 на користь ОСОБА_3 судових витрат на правничу допомогу, без звернення до суду із заявою у відповідності до ст.246 ЦПК України про ухвалення додаткового рішення в порядку ст.270 ЦПК України.

З урахуванням вищевикладеного місцевий суд дійшов висновку про відмову в задоволенні клопотання адвоката відповідача ОСОБА_3 про стягнення з ОСОБА_1, ОСОБА_2 на користь ОСОБА_3 судових витрат на правничу допомогу у розмірі 39120 грн, оскільки зазначення в мотивувальній частині відзиву на позовну заяву відповідача ОСОБА_3 про орієнтовний розмір витрат на правничу допомогу не може розцінюватися як належне звернення до суду із заявою про відшкодування судових витрат на правничу допомогу. Отже, саме своєчасне звернення сторони із заявою про стягнення судових витрат є передумовою розгляду судом питання про розподіл судових витрат.

Постановою Апеляційного суду Чернівецької області від 13.03.2024 додаткове рішення місцевого суду в частині відмови в задоволенні клопотання адвоката відповідача ОСОБА_3 про стягнення з ОСОБА_1, ОСОБА_2 на користь ОСОБА_3 судових витрат на правничу допомогу, залишено без змін.

В постанові зазначено, що в межах розгляду справи в суді першої інстанції включно із судовими дебатами адвокат відповідача не заявляв про сукупний розмір понесених у суді першої інстанції витрат на професійну правничу допомогу та про намір подати докази на підтвердження цих витрат після ухвалення рішення суду.

Верховний Суд підтримав правову позицію місцевого та апеляційного судів про те, що не заявлення до ухвалення судового рішення про необхідність розподілу витрат на правничу допомогу є підставою для відмови у задоволенні заяви про ухвалення додаткового рішення щодо таких судових витрат. Постановою Верховного Суду від 17.06.2026 рішення Заставнівського районного суду Чернівецької області та постанову Апеляційного суду Чернівецької області в частині відмови в задоволенні клопотання адвоката відповідача ОСОБА_3 про стягнення з ОСОБА_1, ОСОБА_2 на користь ОСОБА_3 судових витрат на правничу допомогу залишено без змін.

Свою позицію щодо застосування приписів пункту 5 частини першої ст. 226 ГПК України у разі надходження від позивача заяви про залишення без розгляду його заяви про ухвалення додаткового рішення про розподіл судових витрат Верховний Суд виклав у справі № 910/12763/25 за позовом АТ «Київгаз» до ТОВ «Атем Груп» про стягнення суми заборгованості зі сплати донарахованого необлікованого об'єму та обсягу природного газу і його вартості.

Рішенням Господарського суду м. Києва від 06.01.2026 позов задоволено у зв'язку з доведенистю обставин прострочення відповідачем виконання свого грошового зобов'язання.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 05.03.2026 рішення Господарського суду м. Києва змінено, викладено резолютивну частину рішення в новій редакції: позов задовольнив частково; відмовлено у задоволенні позову в частині стягнення 602805,97 грн інфляційних втрат та 324025,22 грн 3% річних.

Північний апеляційний господарський суд додатковою постановою від 06.04.2026 заяву АТ «Київгаз» про ухвалення додаткового рішення про розподіл судових витрат залишив без розгляду. Заяву ТОВ «Атем-Груп» про стягнення витрат на професійну правничу допомогу задовольнив частково. Стягнув з АТ «Київгаз» на користь ТОВ «Атем-Груп» 24119,97 грн витрат на професійну правничу допомогу; у задоволенні решти заяви ТОВ «Атем-Груп» про стягнення витрат на професійну правничу допомогу відмовив.

Апеляційний господарський суд визнав доведеними обставини надання представником відповідача професійної правничої допомоги у суді апеляційної інстанції. Визнав наявними підстави для зменшення заявленої відповідачем до стягнення суми витрат на професійну правничу допомогу з 300000 грн до 45000 грн та з урахуванням часткового задоволення позову стягнув такі витрати пропорційно задоволенним апеляційним вимогам (53,60%), що, за висновком суду, складало суму в розмірі 24119,97 грн.

Оскільки до прийняття додаткової постанови у цій справі від АТ «Київгаз» надійшла заява про залишення без розгляду його заяви про ухвалення додаткового рішення про розподіл судових витрат, апеляційний суд виснував підстави для її задоволення та залишення заяви АТ «Київгаз» про ухвалення додаткового рішення про розподіл судових витрат без розгляду, визнавши за можливе у цьому випадку застосувати аналогію норми пункту 5 частини першої статті 226 ГПК України з огляду на неврегульованість нормами процесуальних дій суду у випадку подання такої заяви.

Верховний Суд підтримав правову позицію апеляційного господарського суду з урахуванням часткового задоволення позову про стягнення з позивача на користь відповідача суми судових витрат пропорційно задоволенним апеляційним вимогам.

Щодо заяви АТ «Київгаз» про залишення без розгляду заяви про ухвалення додаткового рішення про розподіл судових витрат, з огляду на неврегульованість нормами ГПК України процесуальних дій суду у випадку подання заяви про залишення без розгляду заяви про ухвалення додаткового рішення про розподіл судових витрат, колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду зазначила, що апеляційний господарський суд правомірно застосовував за аналогією норми пункту 5 частини першої ст. 226 ГПК України, згідно з якою, суд залишає позов без розгляду, якщо позивач до початку розгляду справи по суті подав заяву про залишення позову без розгляду.

Постановою Верховного Суду від 04.06.2026 постанову Північного апеляційного господарського суду та додаткову постанову Північного апеляційного господарського суду залишено без змін.

Належний спосіб звернення до суду із заявою щодо відшкодування судових витрат

Зазначення у прохальній частині апеляційної/касаційної скарги узагальненої вимоги про стягнення судових витрат за результатами вирішення спору не може розцінюватись як належне звернення до суду із заявою про відшкодування судових витрат на правову допомогу

У справі № 917/1369/25 за позовом СФГ «С.Г.М.» до Виконавчого комітету Решетилівської міської ради, Решетилівської міської ради про визнання поновленими договорів оренди землі постановою Верховного Суду від 27.05.2026 задоволено касаційні скарги Решетилівської міської ради та ФГ «Горобець С.Г.». Рішення Господарського суду Полтавської області від 15.10.2025 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 21.01.2026 скасовано та ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову СФГ «С.Г.М.» до Виконавчого комітету Решетилівської міської ради та Решетилівської міської ради про визнання поновленими договорів оренди землі відмовлено.

Із матеріалів справи вбачається, що 01.06.2026 до Верховного Суду від представника ФГ «Горобець С. Г.» адвоката надійшла заява про ухвалення додаткового рішення, в якій адвокат просив стягнути з СФГ «С.Г.М.» на користь ФГ «Горобець С.Г.» витрати на професійну правничу допомогу адвоката у суді апеляційної інстанції у сумі 32300,00 грн та у суді касаційної інстанції у сумі 41000,00 грн. На підтвердження понесених витрат на професійну правничу допомогу у суді апеляційної та касаційної інстанцій адвокатом ФГ «Горобець С.Г.» надано договір про надання правової допомоги від 26.11.2025 та акт виконаних робіт (наданих послуг) в суді апеляційної інстанції від 26.11.2025 на суму 32300,00 грн, платіжну інструкцію від 20.02.2026 № 90 на суму 32300,00 грн; договір про надання правової допомоги від 17.02.2026 та акт виконаних робіт (наданих послуг) в суді касаційної інстанції від 17.02.2026 на суму 41 000,00 грн, платіжну інструкцію від 01.04.2026 № 191 на суму 41 000,00 грн.

Додатковою постановою Верховного Суду від 18.06.2026 відмовлено в задоволенні заяви ФГ «Горобець С.Г.» про ухвалення додаткового судового рішення щодо стягнення витрат на професійну правничу допомогу.

У додатковій постанові Верховного Суду зазначено, що оскільки кожна судова інстанція має вирішувати питання про розподіл судових витрат, тому згідно з положеннями ст. 124 ГПК України особа має подати попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які вона понесла і які очікує понести у зв'язку із розглядом справи, до суду тієї інстанції, де такі витрати були понесені. За вказаних обставин вирішення питання стосовно витрат, які відповідач поніс у суді апеляційної інстанції, мало вирішуватися з урахуванням положень частини другої ст. 124 ГПК України, а саме того, чи подавала особа відповідний розрахунок до цього суду.

Крім того, Верховним Судом зазначено, що до апеляційної скарги (першої заяви по суті спору) ФГ «Горобець С.Г.» не подало попередній розрахунок судових витрат на правничу допомогу, які воно планує понести у суді апеляційної інстанції. До касаційної скарги ФГ «Горобець С.Г.» також не надало суду попередній розрахунок судових витрат на правничу допомогу, які воно планує понести у суді касаційної інстанції.

З урахуванням вищевикладеного Верховний Суд виснував, що зазначення ФГ «Горобець С.Г.» у апеляційній та касаційній скаргах про те, що скаржник просив стягнути судові витрати, в тому числі витрати на професійну правничу допомогу, - не можна вважати виконанням вимог ст. 124 ГПК України щодо попереднього визначення суми судових витрат на професійну правничу допомогу.

З огляду на те, що під час розгляду справи як в суді апеляційної інстанції, так і в суді касаційної інстанції ФГ «Горобець С. Г.» разом з першою заявою по суті спору не подало суду попереднього (орієнтовного) розрахунку суми судових витрат на правничу допомогу, які воно очікувало понести у зв'язку з розглядом справи у апеляційному та касаційному судах, враховуючи передбачене ст. 124 ГПК України право суду відмовити у відшкодуванні відповідних судових витрат, Верховний Суд дійшов висновку про відмову ФГ «Горобець С.Г.» у відшкодуванні витрат на професійну правничу допомогу в суді апеляційної інстанції у сумі 32300,00 грн та у суді касаційної інстанції у сумі 41000,00 грн.

У іншій справі № 914/253/25 за позовом керівника Галицької окружної прокуратури м. Львова в інтересах держави в особі Львівської обласної ради до ЛООППОІНУ, Львівського

будинку вчених про усунення перешкод територіальній громаді Львівської області в особі Львівської облради у здійсненні нею права користування та розпорядження своїм нерухомим майном рішенням Господарського суду Львівської області від 25.06.2025 у задоволенні позовних вимог відмовлено.

Додатковим рішенням Господарського суду Львівської області від 10.07.2025 заяву ЛООППОІНУ про стягнення витрат на професійну правничу допомогу задоволено частково з урахуванням приписів частини 5 ст. 129 ГПК України та характеру виконаних адвокатом робіт. Стягнуто з Львівської облради 35000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу. В задоволенні решти заяви - відмовлено.

Постановою Західного апеляційного господарського суду від 17.02.2025, залишеною без змін постановою Верховного Суду від 23.06.2026, рішення Господарського суду Львівської області змінено, викладено мотивувальну частину в редакції цієї постанови. Додаткове рішення Господарського суду Львівської області залишено без змін.

Матеріалами справи встановлено, що у відзиві на касаційну скаргу ЛООППОІНУ із посиланням на положення частини першої ст. 129 ГПК України повідомила, що попередній (орієнтовний) розмір сум судових витрат які відповідач поніс і які очікує понести у зв'язку із розглядом справи у суді касаційної скарги складає 100000,00 грн. Докази понесення судових витрат будуть надані в порядку ст. 129 ГПК України протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду.

25.06.2026 ЛООППОІНУ надала до Верховного Суду заяву, в якій просила стягнути з Львівської обласної ради на користь ЛООППОІНУ витрати на професійну правничу допомогу у розмірі 104000,00 грн.

Крім того, на адресу Верховного Суду надійшли заперечення Львівської облради в яких вона просить відмовити у стягненні на користь ЛООППОІНУ витрат на правничу допомогу. Прокурор у відзиві також просив відмовити у задоволенні заяви про стягнення з Львівської облради витрат на професійну правничу допомогу.

Вирішуючи питання щодо розподілу судових витрат, Верховний Суд виходив з того, що право сторони, яка має намір отримати за результатами розгляду спору по суті відшкодування витрат на професійну правничу допомогу за рахунок іншої сторони, виходячи з положень статей 124, 129 ГПК України, кореспондується з її обов'язками зазначити попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які вона понесла або очікує понести у зв'язку із розглядом справи у першій заяві по суті спору; заявити про розподіл судових витрат до закінчення судових дебатів у справі та повідомити про надання відповідних доказів у визначені ГПК України строки та подати до суду докази на підтвердження розміру таких витрат з дотриманням вимог частини восьмої статті 129, статті 221 ГПК України.

Як убачається з матеріалів справи, у відзиві на касаційну скаргу, який є першою заявою, поданою під час касаційного провадження, ЛООППОІНУ із посиланням на положення частини першої ст. 129 ГПК України повідомила, що попередній (орієнтовний) розмір сум судових витрат які відповідач поніс і які очікує понести у зв'язку із розглядом справи у суді касаційної скарги складає 100000,00 грн. Докази понесення судових витрат будуть подані до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду.

Однак, відзив на касаційну скаргу не містив заяви про відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу, передбаченої ст. 126 ГПК України.

Колегією суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду встановлено, що відповідно до записів судових засідань від 19.05.2026, 26.05.2026 та від 23.06.2026, в яких приймали участь представники ЛООППОІНУ, останні не робили усної заяви про відшкодування судових витрат в суді касаційної інстанції до закінчення судового засідання (до закінчення судових дебатів у справі), що свідчить про недотримання вимог, встановлених частиною восьмою ст. 129 ГПК України, зокрема, у частині заявлення про розподіл судових витрат до закінчення судових дебатів у справі.

З огляду на викладене, встановивши, що ЛООППОІНУ ані у відзиві на касаційну скаргу у цій справі, ані у судових засіданнях не заявляла вимоги про відшкодування витрат на

професійну правничу допомогу, Верховний Суд дійшов висновку, оскільки ЛООППОІНУ не дотримано процесуальних вимог статей 124, 126, 129, 221, 244 ГПК України, це є підставою для відмови у задоволенні заяви про ухвалення додаткового рішення щодо таких судових витрат.

Ухвалою Верховного Суду від 13.07.2026 відмовлено у задоволенні заяви ЛООППОІНУ про ухвалення додаткового рішення.

Подання доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості при вирішенні питання про розподіл судових витрат

Зазначення заявником, що докази понесених витрат на професійну правничу допомогу будуть надані суду протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду, виключає можливість порушення статті, якою передбачена необхідність наявності поважних причин не подання відповідних доказів до закінчення судових дебатів

Як приклад справа № 752/17284/23 за позовом ОСОБА_1 до ТОВ «Хеміше Гутер АГ» про визнання незаконним та скасування наказу про звільнення з роботи, поновлення на роботі, стягнення несплаченої заробітної плати, компенсації за невикористану відпустку, середнього заробітку за час вимушеного прогулу та відшкодування моральної шкоди.

Рішенням Голосіївського районного суду м. Києва від 17.12.2024 позов задоволено частково. Стягнуто з ТОВ «Хеміше Гутер АГ» на користь ОСОБА_1 суму заробітної плати та компенсації за невикористану відпустку (за вирахуванням визначених законом податків та платежів). В решті позовних вимог відмовлено.

Постановою Київського апеляційного суду від 11.06.2025 рішення Голосіївського районного суду м. Києва залишено без змін.

Додатковою постановою Київського апеляційного суду від 14.07.2025 заяву ТОВ «Хеміше Гутер АГ» про ухвалення додаткового судового рішення щодо відшкодування витрат на професійну правничу допомогу у сумі 35000 грн, які просив покласти на ОСОБА-1, задоволено частково. Стягнуто з ОСОБА_1 на користь ТОВ «Хеміше Гутер АГ» понесені судові витрати по оплаті правничої допомоги у розмірі 20000,00 грн.

Судом встановлено, що у відзиві на апеляційну скаргу ТОВ «Хеміше Гутер АГ» вказало орієнтовний розрахунок витрат на професійну правничу допомогу, які просило покласти на позивача, зазначивши, що докази понесених витрат будуть подані в строк, передбачений ст. 141 ЦПК України.

Зважаючи на те, що про стягнення витрат на правничу допомогу відповідач заявив у відзиві на апеляційну скаргу, а докази на підтвердження понесених витрат подав до суду за допомогою підсистеми «Електронний суд» 16.06.2025, які зареєстровано в суді апеляційної інстанції 17.06.2025, колегія суддів апеляційного суду дійшла висновку, що не настали підстави для оцінки поважності причин неподання доказів понесених витрат на правничу допомогу до закінчення судових дебатів.

Надаючи оцінку доводам представника відповідача щодо відшкодування витрат на правову допомогу, суд апеляційної інстанції врахував критерії співмірності складності справи, обсягу і складності виконаної адвокатом роботи, виходив з конкретних обставин цієї справи, взяв до уваги, що ця справа не є унікальною та не потребувала значного часу для вивчення матеріалів справи, підготовки та подання процесуальних документів. Уважав, що зазначені представником ТОВ «Хеміше Гутер АГ» витрати на правничу допомогу у розмірі 35000,00 грн є завищеними та недостатньо обґрунтованими. Тому стягнув на користь ТОВ «Хеміше Гутер АГ» з ОСОБА_1 відшкодування витрат на правничу допомогу, понесених у суді апеляційної інстанції, у розмірі 20000,00 грн.

Верховний Суд підтримав правову позицію Київського апеляційного суду про те, що частина восьма ст. 141 ЦПК України дозволяє стороні подати докази на підтвердження витрат

на правничу допомогу або до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву.

Постановою Верховного Суду від 19.05.2026 рішення Голосіївського районного суду м. Києва, постанову Київського апеляційного суду та додаткову постанову Київського апеляційного суду залишено без змін.

Підписання клієнтом документів про понесення витрат на правничу допомогу за домовленістю сторін після закінчення розгляду справи не є поважною причиною, яка унеможливило здійснення даної дії до закінчення розгляду справи.

Так, у справі № 760/26521/20 за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про захист честі, гідності та ділової репутації та зобов'язання вчинити дії рішенням Солом'янського районного суду м. Києва від 06.03.2024 позов задоволено повністю.

Постановою Київського апеляційного суду від 04.09.2024 рішення Солом'янського районного суду м. Києва скасовано та ухвалено нове судове рішення про відмову у задоволенні позову.

05.09.2024 ОСОБА_2 подав до Київського апеляційного суду заяву про ухвалення додаткового рішення за підписом представника ОСОБА_3, у якій просив здійснити розподіл вже сплачених витрат та тих, які відповідач мав сплатити у зв'язку з розглядом справи, стягнувши з ОСОБА_1 на користь ОСОБА_2 сплачений судовий збір в сумі 2522,40 грн та витрати на професійну правничу допомогу в сумі 21000 грн. До заяви про ухвалення додаткового рішення заявник додав договір про надання правової допомоги, квитанцію до платіжної інструкції, акт прийому-передачі наданих послуг, детальний опис виконаних робіт, фіскальний чек на оплату поштових послуг (підтвердження направлення вказаних доказів позивачу).

Ухвалою Київського апеляційного суду від 27.11.2024 заяву ОСОБА_2 про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з ОСОБА_4 на користь ОСОБА_2 витрати по сплаті судового збору за подання апеляційної скарги у сумі 2522,40 грн. В іншій частині відмовлено.

Ухвала суду апеляційного господарського суду мотивована тим, що всупереч норм ЦПК України ОСОБА_2 у відзиві на позовну заяву не було подано попереднього розрахунку витрат, які сторона планує понести у зв'язку з розглядом справи. Заявник не обґрунтував належним чином наявність поважних причин, які унеможливили йому подати докази щодо витрат на правничу допомогу до закінчення судових дебатів.

Колегія суддів апеляційного господарського суду вважала, що у випадку якщо сторона з поважних причин до закінчення судових дебатів не могла подати, то така сторона повинна обґрунтувати поважність причин не подання таких доказів суду до закінчення судових дебатів у справі; у разі відсутності обґрунтування поважних причин не подання стороною доказів, що підтверджують розмір понесених нею судових витрат, та подає ці докази разом з відповідною заявою після прийняття рішення по суті позовних вимог чи їх неповажності суд відмовляє в задоволенні заяви про стягнення витрат.

В частині стягнення витрат понесених відповідачем за подання апеляційної скарги зі сплати судового збору, колегія суддів зробила висновок про наявність підстав для задоволення заяви.

Постановою Верховного Суду від 25.02.2026 ухвалу Київського апеляційного суду змінено, викладено її мотивувальну частину в редакції цієї постанови.

Верховний Суд в постанові звернув увагу на те, що в суді першої інстанції інтереси відповідача ОСОБА_2 представляла адвокат, яка від його імені підписала відзив на позовну заяву, в якому містився попередній розрахунок судових витрат у сумі 8000 грн, до відзиву додані акт наданих послуг № 1 та квитанція про оплату. За таких обставин першою заявою по суті ОСОБА_2 в суді апеляційної інстанції була апеляційна скарга, яка дійсно не містила попередній розрахунок судових витрат.

В постанові Верховного Суду зазначено, що всі докази на обґрунтування підстав для відшкодування витрат на правову допомогу були складені до ухвалення судового рішення по суті спору, але відповідач не обґрунтував належним чином наявність поважних причин, які унеможливили йому подати вказані докази щодо витрат на правничу допомогу до закінчення судових дебатів, що є підставою для відмови у задоволенні заяви про ухвалення додаткового рішення;

Якщо сторона з поважних причин до закінчення судових дебатів не могла подати докази, що підтверджують розмір понесених нею судових витрат, то вона може подати ці докази разом з відповідною заявою протягом п'яти днів після прийняття рішення по суті позовних вимог

Наприклад, у справі № 186/1156/24 за позовом ТОВ «ФК «Дніпрофінансгруп» до ОСОБА_1, ОСОБА_2 про стягнення 3% річних за прострочення виконання грошового зобов'язання рішенням Першотравенського міського суду Дніпропетровської області від 16.04.2025 позов задоволено частково.

Додатковим рішенням Шахтарського міського суду Дніпропетровської області від 13.10.2025 стягнуто з відповідачів на користь ТОВ «ФК «Дніпрофінансгруп» витрати на професійну правничу допомогу у розмірі 8500,00 грн в рівних частках, тобто по 4250,00 грн з кожного.

Постановою Дніпровського апеляційного суду від 22.07.2025 рішення Першотравенського міського суду Дніпропетровської області залишено без змін.

Під час розгляду справи судом встановлено, що 19.06.2025 позивач подав відзив на апеляційну скаргу відповідачів, у якому зазначив, що попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат (витрат на професійну правничу допомогу), які він поніс і очікує понести у зв'язку із розглядом справи в суді апеляційної інстанції, становить 5000,00 грн. Вказав, що докази щодо розміру понесених витрат будуть подані ним у строки, передбачені частиною восьмою ст. 141 ЦПК України.

24.07.2025 позивач подав заяву, у якій просив поновити йому строк на подання доказів понесення ним витрат на професійну правничу допомогу, ухвалити додаткове рішення та стягнути у рівних частках з відповідачів на його користь понесені витрати на професійну правничу допомогу з урахуванням частини першої ст. 141 ЦПК України у розмірі 5000,00 грн. До заяви позивач додав копії договору про надання правової допомоги, додатку № 1 до цього договору, акта про надання правничої допомоги до цього договору.

Ухвалою Дніпровського апеляційного суду від 09.09.2025 ТОВ «ФК «Дніпрофінансгруп» відмовлено в ухваленні додаткового рішення у справі. Колегія суддів виходила з того, що позивачем не надано документів (квитанції, прибуткового касового ордеру тощо), що свідчать про оплату гонорару.

Верховний Суд не погодився з висновками апеляційного суду. Постановою Верховного Суду від 22.01.2026 ухвалу Дніпровського апеляційного суду скасовано та ухвалено нове рішення про задоволення заяви ТОВ «Фінансова компанія «Дніпрофінансгруп» про стягнення витрат на професійну правничу допомогу. Стягнуто з ОСОБА_1, ОСОБА_2 на користь ТОВ «Фінансова компанія «Дніпрофінансгруп» витрати на професійну правничу допомогу, понесені у суді апеляційної інстанції, у розмірі 5000,00 грн, тобто по 2500,00 з кожного.

У постанові Верховного Суду зазначено, що суд апеляційної інстанції помилково послався у якості аргументу для відмови у задоволенні заяви про ухвалення додаткового судового рішення на відсутність документа про оплату позивачем витрат на професійну правничу допомогу, оскільки витрати за надану професійну правничу допомогу у разі підтвердження обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості підлягають розподілу за результатами розгляду справи незалежно від того, чи їх уже фактично сплачено стороною або третьою особою, чи тільки має бути сплачено.

Водночас Верховним Судом враховано, що акт про надання правничої допомоги до договору про надання правової допомоги від 02.01.2024, в якому був зафіксований обсяг наданих послуг і кінцева їх вартість, був складений 24.07.2025, тобто після ухвалення судом

апеляційної інстанції постанови, тому не міг бути поданий позивачем до закінчення судових дебатів у справі.

З огляду на викладене Верховний Суд дійшов висновку, що оскільки позивач до закінчення судових дебатів у справі зробив відповідну заяву щодо попереднього (орієнтовного) розрахунку суми судових витрат та подав докази, які підтверджують такі витрати, протягом п'яти днів після ухвалення апеляційним судом постанови, як це визначено частиною восьмою статті 141 ЦПК України, колегія суддів апеляційного суду неправильно відмовила йому у задоволенні заяви про ухвалення додаткового рішення.

Акт прийомки - здачі виконаних робіт до договору про професійну правничу допомогу, створений файлом за допомогою відповідного редактору, не може вважатися письмовим доказом (відповідною електронною копією письмового доказу), а також не може вважатися електронним доказом з огляду на відсутність підпису сторін, від імені яких такий акт був складений.

Так, у справі № 361/5524/19 за позовом ОСОБА_1 до СТ «Заліське» про визнання недійсними рішень загальних зборів СТ «Заліське» та зобов'язання підключити будинок до мережі електропостачання рішенням Господарського суду Київської області від 14.02.2023 позовні вимоги задоволено частково; рішення загальних зборів СТ «Заліське» від 20.08.2016. Визнано недійсними рішення загальних зборів СТ «Заліське». У задоволенні інших позовних вимог відмовлено. У задоволенні заяви СТ «Заліське» про стягнення з позивача судових витрат на професійну правничу допомогу відмовлено.

Додатковим рішенням Господарського суду Київської області від 15.05.2023 заяву ОСОБА_1 про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з СТ «Заліське» на користь ОСОБА_1 5000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу; у задоволенні заяви в частині стягнення з відповідача 132500,00 грн витрат на професійну правничу допомогу адвоката ОСОБА_2, а також в частині стягнення з відповідача 17850,00 грн витрат на професійну правничу допомогу адвоката ОСОБА_3 відмовлено; заяву в частинах стягнення з відповідача 7500,00 грн витрат на професійну правничу допомогу адвоката ОСОБА_2 та стягнення з відповідача 3400,00 грн витрат на професійну правничу допомогу адвоката ОСОБА_3 залишено без розгляду.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 04.06.2025 рішення Господарського суду Київської області та додаткове рішення Господарського суду Київської області залишено без змін.

Верховний Суд постановою від 24.06.2026 залишив без змін рішення Господарського суду Київської області, додаткове рішення Господарського суду Київської області, постанову Північного апеляційного господарського суду та додаткову постанову Північного апеляційного господарського суду.

Додатковою постановою Верховного Суду від 16.07.2026 відмовлено ОСОБА_1 в ухваленні додаткового рішення про розподіл судових витрат на професійну правничу допомогу. Відмовляючи в задоволенні заяви про ухвалення додаткової постанови про розподіл судових витрат на професійну правничу допомогу, Верховний Суд не прийняв до уваги акт прийомки-здачі виконаних робіт до договору про надання професійної правничої допомоги, наданого позивачем, в якості належного доказу в розумінні ст. ст. 76-79 ГПК України, оскільки останній був створений на онлайн-платформі iLovePDF шляхом накладення на файл зображень з підписами сторін.

Верховний Суд зауважив, що властивості файлів є унікальними вхідними даними про електронний документ та відрізняються залежно від автора файлу, обладнання, яке використовується для виготовлення скан-копій документів, програмних засобів, що використовуються для конвертації цих документів у формат «PDF», та інших параметрів.

Так, на акті прийомки-здачі виконаних робіт до договору про професійну правничу допомогу наявне відображення підпису ОСОБА_1, а також підпису голови АО «ЮрЕксперт» та печатки АО «ЮрЕксперт». Властивості документа, а саме, PDF-файла з актом прийомки-

здачі виконаних робіт до договору про надання професійної правничої допомоги свідчать, що навпроти параметру «Виробник PDF» міститься значення «iLovePDF». Платформа «iLovePDF» дозволяє безкоштовно об'єднувати, розділяти, стискати, конвертувати та редагувати документи прямо у браузері, зокрема додавання зображень (<https://www.ilovepdf.com/uk>); а завантаження акта на платформу iLovePDF візуально відображає, що підписи сторін та печатка додані як зображення та можуть вільно переміщатися.

З урахуванням викладеного колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду вважала, що реквізити акта (підпис ОСОБА_1, а також підпис АО «ЮрЕксперт» та печатка АО «ЮрЕксперт») в режимі редагування документа можуть вільно переміщуватись документом як додані (накладені на нього) зображення.

Що стосується іншого акта прийомки-здачі виконаних робіт від 29.07.2025 до договору про надання професійної правничої допомоги, доданого ОСОБА_1 до касаційної скарги, Верховний Суд зауважив, що він містить в собі перелік послуг, пов'язаних безпосередньо із поданням ОСОБА_1 касаційної скарги, у задоволенні якої Верховний Суд відмовив, а отже, такі витрати покладаються на нього.

Розмір витрат на правничу допомогу, які ОСОБА_1 поніс у суді касаційної інстанції, заявник підтвердив наданим актом прийомки-здачі виконаних робіт від 27.06.2025 до договору про надання професійної правничої допомоги. Верховний Суд вважав, що цей акт датований ще 2025 роком, втім, що зазначення 27.06.2025, а не 27.06.2026 є технічною опіскою, враховуючи, що в ньому перелічені послуги, що надавалися у 2026 році, а у верхньому колонтитулі акта вказано: «Справа №361/5524/19 Акт від 27.06.2026р».

Інших доказів понесення судових витрат на правничу допомогу ОСОБА_1 до заяви про ухвалення додаткового судового рішення не надав.

Враховуючи вищевикладене, з огляду на відсутність належних, допустимих та достовірних доказів, з яких можливо було б встановити обсяг наданих адвокатом послуг та вартість понесених заявником витрат на професійну правничу допомогу, а також з урахуванням принципу диспозитивності, Верховний Суд дійшов висновку про відмову у задоволенні заяви ОСОБА_1 про ухвалення додаткового рішення про розподіл судових витрат.

Договір про надання правової допомоги, ордер та свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю лише засвідчують наявність договірних відносин та підтверджують повноваження представника, проте не є доказами, які безумовно підтверджують обсяг та факт понесення витрат на професійну правничу допомогу в заявленому розмірі.

У справі № 922/2185/19 за позовом заступника керівника Дергачівської місцевої прокуратури Харківської області до ОСОБА_1, СФГ «Сухини 2» про визнання незаконним та скасування наказу ГУ Держгеокадастру у Харківській області, ГУ Держгеокадастру від 19.02.2016 «Про надання в оренду земельних ділянок» ОСОБА_1, визнання недійсними договору про оренду землі від 27.04.2016, укладеного між ГУ Держгеокадастру та ОСОБА_1, та договору суборенди, укладеного укладений між ОСОБА_1 та СФГ «Сухини 2» скасування рішень про державну реєстрацію та повернення земельної ділянки рішенням Господарського суду Харківської області від 17.10.2023 у задоволенні позову відмовлено.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 08.10.2024 змінено мотивувальну частину рішення Господарського суду Харківської області із залишенням його резолютивної частини без змін.

Постановою Верховного Суду від 03.06.2026 постанову Східного апеляційного господарського суду залишено без змін.

08.06.2026 до Верховного Суду від представника ОСОБА_1 адвоката надійшла заява про ухвалення додаткового рішення, в якій адвокат просила стягнути на користь ОСОБА_1 витрати на професійну правничу допомогу адвоката у суді касаційної інстанції в сумі 100000,00 грн.

Додатковою постановою Верховного Суду від 18.06.2026 заяву представника ОСОБА_1 адвоката про ухвалення додаткового рішення залишено без задоволення.

Верховний Суд виходив з того, що у відзиві на касаційну скаргу позивача представник ОСОБА_1 адвокат на виконання вимог частини восьмої ст. 129 ГПК України повідомила про те, що попередній розрахунок суми судових витрат, які відповідач-1 очікує понести у зв'язку з розглядом справи в Верховному Суді, складає 100000,00 грн., а саме: 20000,00 грн - вивчення матеріалів господарської справ; 15000,00 грн - підготовка відзиву на касаційну скаргу з направленням її сторонам та суду; 15000,00 грн - участь у судових засіданнях в суді касаційної інстанції; 50000,00 грн - гонорар адвоката.

На підтвердження понесених витрат на професійну правничу допомогу у суді касаційної інстанції в розмірі 100000,00 грн адвокатом ОСОБА_1 надано договір щодо представництва інтересів та надання правничої допомоги; ордер на надання правової допомоги ОСОБА_1, виданий адвокатом; свідоцтво про зайняття адвокатською діяльністю.

Верховний Суд вважав, що витрати на правову допомогу мають бути документально підтверджені та доведені (договором на правову допомогу, актами приймання-передачі наданих послуг, платіжними документи про оплату таких послуг та розрахунком таких витрат). Відсутність документального підтвердження витрат на правову допомогу, а також розрахунок таких витрат є підставою для відмови у задоволенні вимог про відшкодування таких витрат.

Надані заявником договір про надання правової допомоги, ордер та свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю лише засвідчують наявність договірних відносин та підтверджують повноваження представника

Водночас, заявником (адвокатом ОСОБА_1) не надано Верховному Суду жодних належних та допустимих доказів на підтвердження фактичного обсягу наданих послуг та їх вартості. Зокрема, всупереч умовам розділів 3 та 4 укладеного договору щодо представництва інтересів та надання правничої допомоги, суду не надано додаткової угоди, якою мав би обумовлюватися розмір оплати, акта приймання-передачі виконаних робіт із детальним описом (розрахунком) наданих послуг та витраченого адвокатом часу, а також відповідних платіжних документів, що свідчать про оплату.

Ненадання детального опису робіт, як окремого документу, не може бути підставою для висновку про відсутність понесення заявником витрат на професійну правничу допомогу.

Прикладом судової практики можна назвати справу № 917/1789/25 за позовом Військової частини Т0140 до ТОВ «Ремтехналадка» про стягнення заборгованості за договором підряду на будівництво фортифікаційних споруд.

Рішенням Господарського суду Полтавської області від 12.02.2026, залишеним без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 12.05.2026, у позові відмовлено у зв'язку з недоведеністю позовних вимог.

Додатковою постановою Східного апеляційного господарського суду від 22.05.2026 частково задоволено заяву ТОВ «Ремтехналадка» про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу. Стягнуто з Військової частини Т0140 на користь ТОВ «Ремтехналадка» витрати на професійну правничу допомогу у розмірі 5000 грн. В іншій частині заяви відмовлено.

Як встановлено апеляційним господарським судом, представництво інтересів відповідача в суді апеляційної інстанції здійснював адвокат на підставі ордеру, виданого Адвокатським бюро «БУДІГАЯ ОЛЕКСАНДРА». Разом з відзивом на апеляційну скаргу представник ТОВ «Ремтехналадка» адвокат повідомив, що орієнтовна сума судових витрат, які відповідач планує понести у зв'язку із розглядом судової справи в апеляційній інстанції, складається, зокрема, із суми витрат на правничу допомогу у розмірі 20000,00 грн.

Як вбачається з матеріалів справи, заявником не надано додатковий договір до договору про надання правової допомоги, як про це зазначено ним у заяві про ухвалення додаткового рішення. Проте, на підтвердження понесення відповідачем відповідних витрат на

правничу допомогу в акті приймання-передачі виконаних робіт наведений детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, за здійснення ним представництва в суді апеляційної інстанції, який надав суду можливість оцінити зміст наданих відповідачу послуг, їх реальність, співмірність та розумність розміру. Апеляційний господарський суд вважав, що відповідачем доведено як факт домовленості сторін щодо розміру адвокатського гонорару, так і факт понесення відповідачем таких витрат та їх необхідність, що є визначальним при вирішенні судом питання про розподіл таких витрат.

Надаючи оцінку розміру витрат, понесених відповідачем в суді апеляційної інстанції, їх обґрунтованості, співмірності зі складністю справи, витраченому адвокатом часу, апеляційний господарський суд врахував, що доводи відповідача, викладені у відзиві на апеляційну скаргу, є майже тотожними з позицією, яку відповідач займав під час розгляду справи в суді першої інстанції, а доказів додаткового вивчення юридичної природи спірних правовідносин на стадії апеляційного розгляду заявником не надано. Таким чином, колегія суддів апеляційного господарського суду вважала, що станом на час апеляційного перегляду рішення місцевого господарського суду сторони вже сформуvalи свою позицію. Отже, складання відзиву на апеляційну скаргу не потребувало значних зусиль та не становило великої складності;

Апеляційним господарським судом встановлено, що в межах апеляційного перегляду справи відбулось одне судове засідання 12.05.2026 тривалістю 1 год, на якому представником відповідача підтримано позицію, наведену ним у відзиві на апеляційну скаргу. Адвокатом в інтересах ТОВ «Ремтехналадка» під час перегляду справи в апеляційному господарському суді складено лише один процесуальний документ по суті справи - відзив на апеляційну скаргу, який містив аналогічні доводи, викладені адвокатом в заявах по суті справи, наданих ним в місцевому господарському суді. Наявні у справі матеріали не містять значного обсягу доказів, які потребують тривалого дослідження чи спеціального аналізу, а встановлення обставин справи не пов'язане з необхідністю проведення складних розрахунків або оцінки специфічних технічних питань.

З урахуванням викладеного, враховуючи заяву позивача про зменшення витрат на професійну правничу допомогу, апеляційний господарський суд дійшов висновку про часткове задоволення заяви відповідача про ухвалення додаткового рішення та стягнення з позивача витрат на професійну правничу допомогу в суді апеляційної інстанції у розмірі 5000,00 грн.

Верховний Суд підтримав правову позицію апеляційного господарського суду про те, що подання детального опису робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги, не є самоціллю, а є необхідним для визначення розміру витрат на професійну правничу допомогу з метою розподілу судових витрат.

Колегія суддів Касаційного господарського суду вважала, що у наданому представником відповідача акті приймання-передачі виконаних робіт наведений детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, за здійснення ним представництва в суді апеляційної інстанції, який надав суду можливість оцінити зміст наданих відповідачу послуг, їх реальність, співмірність та розумність розміру.

Постановою Верховного Суду від 22.07.2026 постанову, додаткову постанову Східного апеляційного господарського суду та рішення Господарського суду Полтавської області залишено без змін.

Верховний Суд у справі № 910/10577/25 виклав свою позицію з приводу доказів, якими може підтверджуватися розмір витрат на правничу допомогу. Зокрема зазначено, що відповідно до принципу свободи договору сторони у пункті 1.5 додаткової угоди від 08.10.2024 до договору про надання правової допомоги прямо передбачили, що факт надання послуг, детальний опис, витрачений час та загальна вартість (гонорар) погоджуються сторонами саме у звітах.

Верховний Суд дійшов висновку, що поданий позивачем звіт підписаний обома сторонами і містить детальний опис наданих адвокатом послуг у цій справі, витрачений час та їх вартість. Отже, цей звіт є належним та достатнім доказом понесення витрат у розумінні статей 76, 77, 126 ГПК України.

Межі повноважень суду щодо оцінки витрат на професійну правничу допомогу

При вирішенні питання про стягнення витрат на професійну правничу допомогу господарські суди надавали оцінку виключно тим обставинам, щодо яких інша сторона мала заперечення

Так, прикладом є справа № 910/3330/24 за позовом ТОВ «Ісагіс» до АРМА про розірвання договору купівлі-продажу. Рішенням Господарського суду м. Києва від 07.10.2024 заявлений позов задоволено.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 26.02.2026 рішення Господарського суду м. Києва залишено без змін.

Постановою Верховного Суду від 26.05.2026 підтримано правову позицію судів першої та апеляційної інстанції.

ТОВ «Ісагіс» звернулося до Верховного Суду із заявою про ухвалення додаткового рішення, у якій просило стягнути з АРМА на його користь 50000, 00 грн витрат на професійну правничу допомогу, понесених у суді касаційної інстанції. На підтвердження понесених витрат на професійну правничу допомогу у суді касаційної інстанції в розмірі 50000, 00 грн (а саме: 5000, 00 грн за участь в одному судовому засіданні та 45000, 00 грн за підготовку відзиву на касаційну скаргу, на що було витрачено три години) ТОВ «Ісагіс» до поданої заяви було додано копії договору про надання правової (правничої) допомоги; додаткової угоди до зазначеного договору про надання правової (правничої) допомоги; додаткової угоди до договору про надання правової (правничої) допомоги щодо представництва інтересів клієнта у суді касаційної інстанції у справі, у якій, зокрема, визначено вартість представництва в одному судовому засіданні - 5000, 00 грн та вартість однієї години роботи із складання відзиву на касаційну скаргу - 15000, 00 грн; акта приймання-передачі наданих послуг до договору про надання правової (правничої) допомоги з детальним описом робіт (послуг), згідно з яким послуги адвоката включають підготовку відзиву на касаційну скаргу (3 години) та участь в одному судовому засіданні (26.05.2026) загальною вартістю 50000, 00 грн; рахунка-фактури до акта приймання-передачі наданих послуг; квитанції до прибутково касового ордера щодо прийняття адвокатом від ТОВ «Ісагіс» 50000, 00 грн на підставі договору про надання правової (правничої) допомоги, додаткової угоди до нього та акта приймання-передачі наданих послуг.

Колегією суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду також встановлено, що у межах встановленого Верховним Судом строку ТОВ «Ісагіс» подавався відзив на касаційну скаргу АРМА і його представник взяв участь у судовому засіданні 26.05.2026.

Від відповідача до Верховного Суду надійшли заперечення щодо заяви позивача про ухвалення додаткового рішення, у яких серед іншого зазначається про те, що наведена ТОВ «Ісагіс» вартість послуг адвоката є завищеною, не відповідає критеріям обґрунтованості та розумності їх розміру. Згідно з доводами АРМА справа про розірвання договору купівлі-продажу не мала надмірної складності, що могло б виправдати такі значні витрати на правничу допомогу. Відповідач зауважив, що його фінансове забезпечення здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, а тому задля недопущення нецільового використання бюджетних коштів у задоволенні відповідної заяви позивача слід відмовити.

Вивчивши надані позивачем на обґрунтування витрат на правничу допомогу документи, Верховний Суд дійшов висновку, що ним згідно з вимогами статті 74 ГПК України

надано достатні докази на обґрунтування понесених витрат, а заявлений до стягнення розмір витрат на оплату послуг адвоката відповідає критерію реальності.

Що стосується заперечень АРМА про завищений розмір заявлених позивачем до стягнення витрат на правничу допомогу, Верховний Суд зазначив, що відповідач не довів з наведенням відповідного належного мотивування його неспівмірності зі ступенем складності справи чи загалом невідповідності наданих послуг принципам адекватності, співмірності, необхідності, реальності, фінансового стану сторін тощо. Доказів же або обґрунтувань, у тому числі відповідних розрахунків, які свідчили б про неспівмірність, та/або нерозумність, та/або нереальність розрахунку витрат або про неналежність послуг адвоката відповідач Верховному Суду не надав.

Колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду зазначила, що сама лише незгода АРМА із необхідністю сплати на користь позивача заявлених ним до стягнення витрат на правничу допомогу не може бути підставою для зменшення їх розміру або тим більше для повної відмови у їх стягненні з відповідача. Твердження АРМА про те, що витрати на правничу допомогу у цьому разі можуть обтяжувати державний бюджет, не приймаються Верховним Судом з огляду на їх необґрунтованість та з урахуванням принципу господарського судочинства, що полягає у рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом.

З урахуванням викладеного, Верховний Суд дійшов висновку що заява ТОВ «Ісагіс» про ухвалення додаткового рішення щодо розподілу витрат на професійну правничу допомогу, пов'язаних з розглядом справи в суді касаційної інстанції, підлягає задоволенню.

Додатковою постановою Верховного Суду від 30.06.2026 заяву ТОВ «Ісагіс» про ухвалення додаткового рішення задоволено. Стягнуто з АРМА на користь ТОВ «Ісагіс» 50000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу, понесених у суді касаційної інстанції.

Неможливість звільнення суб'єкта владних повноважень від компенсації витрат на професійну правничу допомогу

Документально підтверджені судові витрати на професійну правничу допомогу адвоката, пов'язані з розглядом справи, підлягають компенсації стороні, яка не є суб'єктом владних повноважень та на користь якої ухвалене рішення, за рахунок бюджетних асигнувань суб'єкта владних повноважень.

Справа № 927/956/24 за позовом ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» до Чернігівської міської ради про визнання укладеною додатковою угоди до договору оренди земельної ділянки.

Рішенням Господарського суду Чернігівської області від 13.02.2025, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 24.09.2025, позов задоволено повністю.

Постановою Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 27.01.2026 підтримано правову позицію судів першої та апеляційної інстанції.

24.02.2026 ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» звернулося до Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду із заявою про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу. Просило стягнути на користь позивача з Чернігівської міськради в особі Виконавчого комітету Чернігівської міськради 37400 грн витрат на правову допомогу щодо розгляду справи у суді касаційної інстанції. Зазначена заява аргументована, зокрема, тим, що, Чернігівська міськрада є єдиним органом місцевого самоврядування на всій території України, який не має власних казначейських рахунків у Державній казначейській службі України, крім рахунків, відкритих від імені Чернігівської міськради у ГУ ДПС у Чернігівській області, у зв'язку з чим із метою забезпечення відшкодування судових витрат позивача потрібно подавати заяву про заміну сторони (відповідача) на Чернігівський міськвиконком у наказі, виданому господарським судом.

На підтвердження розміру витрат на професійну правничу допомогу під час касаційного провадження в справі позивач долучив до зазначеної заяви докази, а саме копії договору про надання правової допомоги, укладеного між ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» і адвокатом; додаткової угоди; копію платіжної інструкції про сплату 37400 грн; акта приймання-передачі виконаних робіт і/чи наданих послуг; ордера від 31.12.2025 серії СВ № 1155222.

Аналізуючи зміст поданих ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» документів, Верховний Суд зазначив, що згідно з підписаним між позивачем і адвокатом актом приймання-передачі виконаних робіт і/чи наданих послуг відповідно до умов додаткової угоди до договору про надання правової допомоги адвокат підготував та подав до Верховного Суду відзив позивача на касаційну скаргу Чернігівської міськради на постанову Північного апеляційного господарського суду від 24.09.2025 за позовом ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» до Чернігівської міськради про визнання укладеною додаткової угоди до договору оренди земельної ділянки, а також представляв 27.01.2026 інтереси позивача в судовому засіданні Верховного Суду щодо розгляду зазначеного позову. Витрачений час адвокатом склав 72 години без урахування тривалості судового засідання, яке відбулося 27.01.2026. Також встановлено, що сторони домовилися, що гонорар адвоката за підготовку та подання до Верховного Суду відзиву позивача на касаційну скаргу відповідача, зазначену в пункті 1 додаткової угоди, становить 37400 грн. Вказану суму ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» було сплачено повністю на розрахунковий рахунок адвоката.

Верховний Суд дійшов висновку, що заявлена до стягнення вартість правничих послуг є завищеною та неспівмірною з огляду на те, що доводи відзиву позивача на касаційну скаргу ґрунтуються передусім на необхідності врахування усталених висновків щодо застосування положень частин 5 і 6 ст. 33 ЗУ «Про оренду землі» (у редакції, чинній до 15.07.2020), викладених у постанові Великої Палати Верховного Суду від 31.08.2021 у справі № 903/1030/19 зі спорів, що виникли з подібних правовідносин, що, в свою чергу, суттєво спростило формування адвокатом позиції клієнта при підготовці відзиву на касаційну скаргу.

Ураховуючи наведене, колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, керуючись принципами пропорційності, розумності, справедливості та співмірності відшкодування судових витрат, вважала, що заявлений відповідачем до відшкодування загальний розмір витрат на професійну правничу допомогу (37 400 грн) не є пропорційним до предмета касаційного провадження та не є обґрунтованим виходячи з обсягу наданих адвокатом послуг, позаяк справа не викликала суспільного інтересу під час її розгляду, матеріали справи не містили великої кількості документів для дослідження, а отже, підготовка відзиву в справі не потребувала значних витрат часу, великого обсягу юридичної та технічної роботи для адвоката, який здійснював представництво інтересів позивач у судах попередніх інстанцій.

За таких обставин колегія суддів Верховного Суду зазначила, що справедливим і розумним є зменшення розміру витрат ПрАТ «Чексіл-Автосервіс», пов'язаних із підготовкою відзиву на касаційну скаргу та представництвом інтересів позивача безпосередньо в суді касаційної інстанції, у 3 рази від заявленої суми фіксованого гонорару.

Таким чином, Верховний Суд вважав доведеними і співмірними витрати заявника на підготовку і подання відзиву на касаційну скаргу та за участь адвоката у судовому засіданні суду касаційної інстанції у загальній сумі 12500 грн.

Також встановлено, що ані Чернігівською міськрадою, ані Чернігівським міськвиконкомом заперечення проти задоволення заяви ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» про ухвалення додаткового рішення або клопотання про зменшення розміру витрат на професійну правничу допомогу не подавалися та до Верховного Суду не надходили.

Разом із тим колегія суддів відхилила необґрунтовані доводи заявника щодо необхідності покладання витрат на професійну правничу допомогу на Чернігівський міськвиконком, який не є стороною в цій справі.

Виходячи із системного аналізу змісту положень ст. 96 ЦК України та статей 10, 11, 51, 64, 71 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», Верховний Суд звернув увагу, що Чернігівська міськрада і Чернігівський міськвиконком є різними юридичними особами, які мають різні повноваження та функції. Відповідачем і боржником у цій справі є саме Чернігівська міськрада, а Чернігівський міськвиконком не був і не є стороною в справі, до Чернігівського міськвиконкому позивачем не заявлялись жодні позовні вимоги, а отже, ця юридична особа за відсутності передбачених законом підстав не може виконувати обов'язки за боржника – Чернігівську міськраду.

Колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду наголосила на тому, що нічим не підкріплені припущення позивача щодо ймовірного майбутнього невиконання додаткового рішення суду про стягнення суми судових витрат із Чернігівської міськради, яка нібито не має відкритих рахунків у Державній казначейській службі України, є передчасними та не відповідають вимогам підпункту 3 пункту 9 Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, затвердженого постановою КМУ від 03.08.2011 № 845, за змістом якого орган Казначейства зобов'язаний повернути виконавчий документ стягувачу в разі, коли боржник не має відкритих рахунків у органі Казначейства або в органі Казначейства відкрито боржнику лише рахунок із спеціальним режимом використання.

Верховний Суд зауважив, що позивач не надав до Верховного Суду жодних належних і допустимих доказів (довідка місцевого територіального органу Казначейства тощо) як на підтвердження відсутності відкриття Чернігівською міськрадою відповідних бюджетних рахунків, так і на підтвердження невиконання наявного в матеріалах справи наказу Господарського суду Чернігівської області від 04.12.2025, яким передбачено стягнути саме з Чернігівської міськради на користь позивача 2422,40 грн судового збору та 20000 витрат на правничу допомогу.

З урахуванням наведеного Верховний Суд вважав безпідставними доводи позивача щодо необхідності покладання витрат на професійну правничу допомогу на Чернігівський міськвиконком, який взагалі не є учасником цієї справи.

Постановою Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 07.04.2026 заяву ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з Чернігівської міської ради на користь ПрАТ «Чексіл-Автосервіс» 12500,00 грн витрат на професійну правничу допомогу, понесених у зв'язку з переглядом справи у суді касаційної інстанції. У задоволенні решти вимог зазначеної заяви відмовлено.

У справі **№ 140/11483/25** за позовом ТОВ «КОМПАНІЯ АЛТЕКС» до ГУ ДПС у Волинській області про визнання протиправним та скасування податкового повідомлення-рішення рішенням Волинського окружного адміністративного суду від 12.02.2026 позов задоволено повністю.

Представник позивача подав заяву про ухвалення додаткового рішення, до якої додав письмові докази на підтвердження понесених витрат у розмірі 50000,00грн.

Додатковим рішенням Волинського окружного адміністративного суду від 25.02.2026 суд частково задовольнив заяву представника ТОВ «КОМПАНІЯ АЛТЕКС» про ухвалення додаткового рішення та стягнув на його користь за рахунок бюджетних асигнувань ГУ ДПС витрати на професійну правничу допомогу адвоката у розмірі 25000,00 грн.

Окружний адміністративний суд визнав заявлену суму витрат на професійну правничу допомогу адвоката у розмірі у 50000 грн надмірною та неспівмірною з фактичним обсягом наданих адвокатом послуг. Суд зазначив, що розмір відшкодування не повинен бути явно завищеним порівняно з ціною позову та має відповідати критерію розумної необхідності. Суд вказав, що ряд зазначених в акті послуг (аналіз акта перевірки, формування правової позиції, підготовка стратегії захисту, математичні розрахунки, роздруківка додатків тощо) насправді охоплюються загальною діяльністю адвоката зі складання позовної заяви та її супроводження. Також було враховано доводи відповідача про подібність тексту позовної заяви до тексту скарги на податкове повідомлення-рішення, поданої раніше в адміністративному порядку.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30.04.2026 рішення суду першої інстанції та додаткове рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Постановою Верховного Суду від 16.07.2026 додаткове рішення Волинського окружного адміністративного суду та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду залишено без змін.

Касаційний адміністративний суд зауважив, що окружний та апеляційний адміністративні суди, з урахуванням приписів статей 134, 139 КАС України, врахувавши складність справи та виконані адвокатом роботи, час, витрачений адвокатом на надання послуг, їх обсяг тощо, дійшли правильного висновку про наявність підстав для компенсації витрат позивача на оплату правничої допомоги в певному розмірі.

Гонорар адвоката та інші складові витрат на професійну правничу допомогу

Під час розгляду питання про відшкодування судових витрат суди враховували, що адвокат сторони брав участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами суду з використанням власних технічних засобів, не витрачаючи часу на дорогу до судового засідання та у зворотному напрямку.

Наприклад, у справі № **910/2293/24** за позовом ТОВ «Нью Енерджи Юкрейн» до ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» про стягнення суми заборгованості за договором про врегулювання небалансів електричної енергії рішенням Господарського суду м. Києва від 28.10.2024, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 11.02.2025, позов задоволено частково.

Постановою Верховного Суду від 17.04.2025 рішення Господарського суду м. Києва, додаткове рішення Господарського суду та постанову Північного апеляційного господарського суду залишено без змін.

ТОВ «Нью Енерджи Юкрейн» звернулося до Верховного Суду із заявою, в якій просило ухвалити додаткове рішення про стягнення з ПрАТ «Укренерго» витрат на професійну правничу допомогу в суді касаційної інстанції у розмірі 45000 грн. Також позивач просив розгляд заяви щодо розподілу судових витрат провести без участі його представника.

ПрАТ «Укренерго» скористалося передбаченим пунктом 5 ст. 126 ГПК України правом на подання клопотання про зменшення заявлених судових витрат на професійну правничу допомогу, в якому просило зменшити розмір судових витрат до 3000,00 грн. Відповідач посилався на те, що вимога про стягнення витрат на професійну правничу допомогу у заявленому до стягнення розмірі не відповідає принципу справедливості та верховенства права, а також є неспівмірною зі складністю справи.

Додатковою постановою Верховного Суду від 06.05.2025 заяву ТОВ «Нью Енерджи Юкрейн» щодо розподілу судових витрат задоволено частково. Стягнуто з ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» на користь ТОВ «Нью Енерджи Юкрейн» 10000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу в суді касаційної інстанції. У задоволенні іншої частини заяви відмовлено.

Дослідивши умови договору на професійну правничу допомогу, акт виконаних робіт (наданих послуг), установивши своєчасність подання представником позивача відповідних доказів витрат на професійну правничу допомогу, розглянувши заперечення відповідача, перевіrivши правильність і обґрунтованість поданого розрахунку витрат та керуючись статтями 126, 129 ГПК України, Верховний Суд дійшов висновку про наявність підстав для часткового задоволення заяви щодо розподілу судових витрат.

Суд касаційної інстанції виходив з того, що за змістом пункту 3 договору про надання послуг на професійну правничу допомогу вартість 1 години роботи адвоката складала 3000 грн та представництво клієнта у судовому засіданні - 3000 грн. За змістом акта виконаних робіт (наданих послуг) за договором про надання послуг на професійну правничу допомогу адвокат

надав такі послуги позивачу: підготовка заперечень та відзиву на касаційну скаргу - 14 год загальною вартістю 42000 грн; представництво клієнта у судовому засіданні в Касаційному господарському суді Верховного Суду вартістю 3000 грн. Всього вартість наданих послуг згідно з актом складала 45000 грн.

Верховним Судом встановлено, що відзив ТОВ «Нью Енерджи Юкрейн» на касаційну скаргу відповідача складався з 13 сторінок, з яких 1 сторінка - це реквізити сторін у справі, 2-11 описова частина доводів касаційної скарги та їх спростування, 12-13 сторінки - прохальна частина відзиву та опис двох додатків. При цьому колегія суддів Касаційного господарського суду врахувала, що правова позиція позивача була сталою і не зазнавала змін протягом розгляду спору у судах першої та апеляційної інстанцій, нормативно-правове регулювання спірних правовідносин не змінювалося, адвокат позивача надавав правову допомогу в судах першої та апеляційної інстанцій, тому, відповідно, був обізнаний у справі з усіма деталями, що з неї випливають. Отже, підготовка цієї справи до розгляду в суді касаційної інстанції не вимагала значного обсягу юридичної роботи.

За таких обставин Верховний Суд не вбачав очевидних підстав вважати, що підготовка відзиву на касаційну скаргу вимагала від представника позивача значного обсягу юридичної роботи та потребувала витратити загалом 14 годин. З урахуванням наведеного Верховний Суд вважав, що заявлена позивачем сума відшкодування за підготовку відзиву на касаційну скаргу у цій справі у розмірі 42000 грн (14 год X 3 000 грн) не відповідає критерію реальності адвокатських витрат (встановлення їх дійсності та необхідності), а також критерію розумності їхнього розміру.

Крім того, відповідач до акта включив участь адвоката у судовому засіданні суду касаційної інстанції. Однак Верховний Суд під час розгляду питання про відшкодування судових витрат у справі взяв до уваги, що адвокат позивача брав участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами суду з використанням власних технічних засобів, а тому не витрачав часу на дорогу до судового засідання та у зворотному напрямку.

З огляду на викладене, за наслідками здійсненої оцінки розміру судових витрат, понесених позивачем на правничу допомогу у зв'язку з розглядом справи в суді касаційної інстанції, обсяг виконаних робіт, з урахуванням положень наведених норм, зазначених фактичних обставин справи та критерію розумності розміру витрат, Верховний Суд дійшов висновку про покладення на ПрАТ «Укренерго» судових витрат на професійну правничу допомогу, понесених ТОВ «Нью Енерджи Юкрейн» у суді касаційної інстанції, у розмірі 10000 грн.

Витрати на правничу допомогу за складання та подання до суду через електронний кабінет заяви про відеоконференцію підлягають стягненню.

Прикладом є справа № 914/1493/24 за позовом ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» до ЛМКП «Львівводоканал» про стягнення суми заборгованості за договором підряду.

У позовній заяві ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» вказало, що очікує понести витрати на професійну правничу допомогу, орієнтовний розмір яких у суді першої інстанції становить 10000 грн, та заявило про наявність у нього витрат на правничу допомогу, докази понесення яких будуть надані у строки, визначені ГПК України.

Рішенням Господарського суду Львівської області від 15.10.2024 позов задоволено частково.

У подальшому ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» звернулося до Господарського суду Львівської області із заявою про ухвалення додаткового рішення про стягнення з ЛМКП «Львівводоканал» 12135,00 грн витрат на професійну правничу допомогу у зв'язку з розглядом справи в суді першої інстанції. На підтвердження понесених витрат на професійну правничу допомогу ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» надало суду копію договору про надання правової допомоги, укладеного між АО «Греца і Партнери» та ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ», копію додаткової угоди до договору; копію ордеру на надання правничої (правової) допомоги адвокатом, копію детального опису робіт (послуг) на суму 12135 грн, копії рахунків.

Додатковим рішенням Господарського суду Львівської області від 25.11.2024 заяву ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» задоволено частково та стягнуто з ЛМКП «Львівводоканал» 4955,39 грн витрат на професійну правничу допомогу. У задоволенні решти вимог заяви відмовлено. Додаткове рішення місцевого господарського суду мотивоване тим, що з поданого заявником детального опису робіт (послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги, та актів виконаних робіт вбачається, що АО «Греца і Партнери», від імені якого на підставі статуту діяв керуючий партнер, надало ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» послуги з підготовки позовної заяви у справі, обґрунтованого розрахунку сум, що стягуються, а також послуги з коригування заяви та обґрунтованого розрахунку сум, що стягуються, станом на 27.05.2024; в матеріалах справи немає та ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» не надало доказів, що вказані послуги надавались належно уповноваженим на це правником адвокатом.

Щодо витрат на професійну правничу допомогу, які спричинені надмірним зволіканням керівника позивача з направленням позову до суду, яке зумовило необхідність перерахунку ціни позову та коригування позовної заяви, суд дійшов висновку, що ці витрати не покладаються на відповідача, оскільки зумовлені надмірним зволіканням позивача з подачею позову, а не розглядом справи (ч.5 ст.129 ГПК), і їх має нести позивач. Крім того, суд відхилив витрати позивача, що стосуються подання до суду через Електронний кабінет заяви про відеоконференцію, оскільки таке не є наданням професійної правничої допомоги у справі.

Керуючись п.3 ч.4 ст.129 ГПК, взявши до уваги ту обставину, що позивач зменшив позовні вимоги до 575638,34 грн, з яких рішенням суду задоволено стягнення 568849,90 грн, суд дійшов висновку, що на відповідача варто покласти 4955,39 грн витрат позивача на професійну правничу допомогу.

Західний апеляційний господарський суд постановою від 14.05.2025 додаткове рішення Господарського суду Львівської області залишив без змін.

В постанові апеляційного господарського суду зазначено, що з позовом до суду ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» звернулося 06.06.2024, позовна заява з додатками підписана директором ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» 06.06.2024 і цього ж дня скерована на адресу суду поштовим зв'язком; ордер видано АО «Греца і Партнери» адвокату лише 18.06.2024, відтак, станом на 04.04.2024 та на 29.05.2024 адвокат не мав повноважень на надання позивачу правничої допомоги і не міг готувати згадані вище документи.

Щодо подання представником позивача заяви про участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції, суд зазначив, що підготовка та подання заяви про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції (що є заявою з процесуальних питань) залежить виключно від волевиявлення учасника справи і є його правом, водночас, це не вимагає значного часу і є радше технічною дією.

Враховуючи положення ч.4 ст.129 ГПК України, з огляду на часткове задоволення позовних вимог, колегія суддів погодилась з висновками місцевого господарського суду про покладення витрат позивача на послуги адвоката пропорційно розміру задоволених позовних вимог на обидві сторони. Зважаючи на рівень складності справи, надані адвокатом послуги, враховуючи критерії розумності, справедливості та реальності судових витрат, колегія суддів апеляційного господарського суду дійшла висновку, що місцевий господарський суд правомірно присудив до стягнення з відповідача на користь позивача 4955,39 грн витрат на професійну правничу допомогу, понесених в суді першої інстанції.

Верховний Суд не погодився з такими висновками місцевого та апеляційного господарських судів. Постановою від 28.01.2026 додаткове рішення Господарського суду Львівської області та постанову Західного апеляційного господарського суду скасовано та ухвалено нове рішення. Заяву ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» про ухвалення додаткового рішення про стягнення витрат на професійну правничу допомогу задовольнити частково. Стягнуто з ЛМКП «Львівводоканал» на користь ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» 11991,80 витрат на професійну правничу допомогу, понесених у зв'язку з розглядом справи в суді першої

інстанції. В іншій частині заяву ТОВ «Житлоінвестбуд-ЛВ» про ухвалення додаткового рішення залишено без задоволення.

Верховний Суд вважав помилковими висновки місцевого та апеляційного господарських судів про те, що АО «Греца і Партнери» не могло здійснювати підготовку документів (позовної заяви, обґрунтованого розрахунку сум, що стягуються, а також послуги з коригування заяви та обґрунтованого розрахунку сум, що стягуються, станом на 27.05.2024) з огляду на відсутність у нього відповідних повноважень (відсутності ордеру) в розумінні ст.26 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», оскільки відповідно до частини 1 ст.26 ЗУ «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» повноваження адвоката на надання правничої допомоги, можуть підтверджуватися як ордером, так і договором про надання правничої допомоги, який є підставою для надання адвокатських послуг.

Верховний Суд звернув увагу, що ордер видається адвокату для підтвердження підстав для представництва перед третіми особами, зокрема, для участі як представника у судовому засіданні. Тоді як відносини довірителя (клієнта) з адвокатом регулюються договором і, відповідно, послуги, пов'язані із підготовкою до розгляду спору в суді, можуть надаватися на підставі договору (ордер для цього не потрібний).

Щодо витрат на професійну правничу допомогу, які спричинені надмірним зволіканням керівника позивача з направленням позову до суду, яке зумовило необхідність перерахунку ціни позову та коригування позовної заяви (ч.5 ст.129 ГПК України), Верховний Суд звернув увагу, що у п.3 ч.5 ст.129 ГПК йдеться саме про поведінку сторони під час розгляду справи, що призвела до затягування розгляду справи, а не про «зволікання позивача з направленням позову до суду», на якому наголошували суди.

Задовольняючи витрати на правничу допомогу за подання до суду заяв про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, Верховний Суд звернув увагу, що твердження про неможливість розподілу судових витрат за підготовку та подання заяви і вказівка, що це не вимагає значного часу, оскільки є радше технічною дією та правом учасника справи, вочевидь, не є тотожними. У першому випадку загалом заперечується право учасника справи вимагати та, відповідно, здатність суду присудити на його користь відповідні судові витрати, тоді як у другому випадку про це не стверджується, при цьому суд надає оцінку наявним у матеріалах справи доказам.

Враховуючи наведене, колегія суддів Касаційного господарського суду дійшла висновку, що, розглядаючи заяву про розподіл судових витрат на правничу допомогу в частині стягнення витрат за надання послуг складення та подання до суду заяв про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, суд у кожному окремому випадку має з'ясувати, зокрема, таке: чи були пов'язані ці витрати з розглядом справи, чи не зловживала сторона наданим правом на подання такого роду клопотань, кількість часу, витраченого на подання таких клопотань, чи є розмір таких витрат обґрунтованим та пропорційним до предмета спору.

Враховуючи часткове задоволення позову, Верховний Суд вважав, що всі витрати, понесені позивачем, підлягають стягненню з відповідача пропорційно розміру задоволених позовних вимог.

У додатковій постанові від 11.02.2026 у справі № 914/1493/24 Верховний Суд зазначив, що обґрунтованість надання таких послуг як «подання до суду заяв щодо форми участі у судових засіданнях представника позивача» не є необхідними витратами у справі.

При цьому Верховний Суд відзначив, що такі послуги як «підготовка клопотання про приєднання до матеріалів справи доказів понесення витрат на професійну правничу допомогу», «підготовка заяви про прийняття додаткової постанови», є діями, спрямованими на реалізацію стороною свого права лише на подання доказів щодо витрат, які вже понесені такою стороною, і можуть бути складовою апеляційної / касаційної скарги / відзиву, тобто фактично є проявом реалізації принципів диспозитивності та відшкодування судових витрат. Заява про ухвалення додаткового рішення фактично є поданням доказів щодо витрат на правничу допомогу, а тому витрати на її підготовку не підлягають відшкодуванню.

Крім того, такі складові надання професійної правової допомоги, визначені адвокатським об'єднанням, як «подання до суду засобами електронного кабінету ЄСІКС апеляційної, касаційних скарг» охоплюються послугою з підготовки апеляційної / касаційної скарги, отже, також не підлягають виокремленню.

Витрати на підготовку заяви про розподіл судових витрат не підлягають відшкодуванню

Наприклад, у справі № 910/7759/25 за позовом ТОВ «Поліс-2» до ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» про визнання протиправним та скасування рішення комісії відповідача, оформленого протоколом від 21.03.2024 засідання комісії по розгляду акта про порушення вимог електротехнічного законодавства під час проведення перевірки позивача рішенням Господарського суду м. Києва від 21.10.2025, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 27.01.2026 та постановою Касаційного господарського суду у складі Верховного суду від 02.06.2026, у задоволенні позову відмовлено.

08.06.2026 ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» подало до Верховного Суду заяву про ухвалення додаткової постанови у справі, в якій просило стягнути з ТОВ «Поліс-2» на його користь витрати на професійну правничу допомогу у сумі 20000,00 грн, понесені ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» у зв'язку із розглядом цієї справи в суді касаційної інстанції.

Додатковою постановою Верховного Суду від 18.06.2026 стягнуто з ТОВ «Поліс-2» на користь ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» 6000,00 грн судових витрат на професійну правничу допомогу. В іншій частині у задоволенні заяви ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» про ухвалення додаткової постанови у справі відмовлено.

Верховний Суд виходив з того, що на підтвердження понесених витрат на правничу допомогу у розмірі 20000,00 грн відповідачем до клопотання про стягнення витрат на професійну правничу допомогу додано копії договору про надання правничої допомоги, укладеного між ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» та АО «Перший радник»; довіреності; звіту, в якому зазначено, що адвокатським об'єднанням надано клієнту такі послуги: аналіз доказів по справі, визначення засобів доказування, роз'яснення клієнту правової позиції по судовій справі та узгодження її з клієнтом; підготовка та подання відзиву на касаційну скаргу; - участь у судових засіданнях 19.05.2026 та 02.06.2026; підготовка та подання заяви про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу.

У додатковій постанові Верховного Суду також зазначено, що у відзиві на касаційну скаргу відповідач зазначив, що попередня (орієнтовна) сума судових витрат на професійну правничу допомогу, яку понесе відповідач у справі в суді касаційної інстанції, становить 10000,00 грн. Водночас у заяві про ухвалення додаткової постанови відповідач просить стягнути витрати на професійну правничу допомогу у розмірі 20000,00 грн.

Враховуючи положення частини шостої ст. 129 ГПК України, Верховний Суд дійшов висновку, що відповідач станом на 08.06.2026 (звернення до Верховного Суду із заявою про ухвалення додаткової постанови) повинен був навести суду належне обґрунтування та, відповідно, довести обставини того, що станом на час подання заяви про попереднє визначення суми судових витрат не міг передбачити витрати на надання послуг (виконання робіт) та, які саме. Натомість, заява відповідача про ухвалення додаткової постанови взагалі не містить будь-яких пояснень та обґрунтувань щодо такого перевищення на 10000,00 грн.

Щодо заяви ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» про стягнення витрат на підготовку та подання заяви про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу, Верховний Суд виснував, що заява сторони про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу фактично є дією, спрямованою на реалізацію стороною свого права лише на подання доказів щодо витрат, які вже понесені такою стороною, а тому витрати на підготовку такої заяви не підлягають відшкодуванню.

Враховуючи наведене, дослідивши заяву ПрАТ «ДТЕК Київські електромережі» про ухвалення додаткової постанови у справі, а також надані заявником документи, Верховний Суд дійшов висновку про стягнення з позивача на користь відповідача 6000,00 грн витрат на

професійну правничу допомогу в суді касаційної інстанції, які відповідають критерію реальності адвокатських витрат (встановлення їхньої дійсності та необхідності) та критерію розумності їхнього розміру і ці витрати є співрозмірні з виконаною роботою у суді касаційної інстанції.

Ключові критерії оцінки «гонорару успіху» при визначенні суми відшкодування витрат на професійну правничу допомогу

При визначенні суми відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу («гонорар успіху») суди оцінювали реальність адвокатських витрат (встановлення їхньої дійсності та необхідності).

Так, у справі № 921/556/25 за позовом ТОВ «ЛЮБАВА-АГРО» до Монастириської міської ради про визнання укладеною додаткової угоди про поновлення договору оренди землі рішенням Господарського суду Тернопільської області від 26.11.2025, залишеним без змін постановою Західного апеляційного господарського суду, позов задоволено.

Не погоджуючись із постановою та рішенням, Монастириська міська рада звернулася до Верховного Суду з касаційною скаргою, в якій просила скасувати зазначені судові рішення та ухвалити нове рішення, яким відмовити в задоволенні позову. ТОВ «ЛЮБАВА-АГРО» у відзиві на касаційну скаргу зазначало, що очікує понести витрати на професійну правничу допомогу у зв'язку з розглядом справи в суді касаційної інстанції в розмірі 15000,00 грн.

Постановою Верховного Суду від 28.04.2026 постанову Західного апеляційного господарського суду та рішення Господарського суду Тернопільської області залишено без змін.

Додатковою постановою Верховного Суду від 20.05.2026 заяву ТОВ «ЛЮБАВА-АГРО» про ухвалення додаткового рішення задоволено. Стягнуто з Монастириської міської ради на користь ТОВ «ЛЮБАВА-АГРО» 14510 грн судових витрат, пов'язаних із правничою допомогою адвоката.

Судом касаційної інстанції встановлено, що ТОВ «ЛЮБАВА-АГРО» до заяви про ухвалення додаткового рішення долучило копію акта про надання правничої допомоги за договором про надання правничої допомоги, копію додатка № 1 «Тарифи на обчислення вартості послуг» до договору про надання правничої допомоги, копію договору про надання правничої допомоги. Згідно з пунктом 4.1 вказаного договору за домовленістю сторін до складу гонорару за надання правничої допомоги входить «гонорар успіху» адвоката. Розмір «гонорару успіху» адвоката встановлюється за взаємною домовленістю сторін і сплачується лише в разі ухвалення рішення на користь клієнта, або в інших випадках, що визначаються сторонами. У додатку № 1 «Тарифи на обчислення вартості послуг» до договору про надання правничої допомоги сторони цього договору погодили тарифи на обчислення вартості послуг.

30.04.2026 між позивачем і адвокатом підписано акт про надання правничої допомоги на загальну суму 14510,00 грн, який включає: зустріч та усна консультація - 864,00 грн (1 година); складання проекту відзиву на касаційну скаргу - 5188,00 грн (1 документ); представництво інтересів клієнта в касаційному суді - 3458,00 грн (1 засідання); «гонорар успіху» адвоката - 5000,00 грн. Факт надання адвокатом правничої допомоги ТОВ "ЛЮБАВА-АГРО" у справі підтверджений матеріалами справи.

Стосовно «гонорару успіху» адвоката, передбаченого в пункті 4.1 договору про надання правничої допомоги, Верховний Суд зазначив, що ключовим критерієм під час розгляду питання щодо можливості стягнення «гонорару успіху» є розумність пред'явлених витрат, тобто обґрунтування розміру пред'явленої суми, а стягнення такої суми має бути співмірним із виконаною роботою щодо представництва інтересів у суді та досягненням обумовленого між сторонами успішного результату. Погоджений додатковий «гонорар

успіху» є домовленістю клієнта і адвоката, а тому безумовно не підтверджує обсягу наданих послуг і виконаних робіт, як і не може свідчити про критерій реальності адвокатських витрат в контексті встановлення їхньої дійсності та необхідності саме в розмірі, зазначеному заявником.

В додатковій постанові Верховний Суд зазначив, що Європейський суд з прав людини в рішенні від 19.10.2000 у справі "Іатрідіс проти Греції" (Iatridis v. Greece, заява № 31107/96) вирішував питання обов'язковості для суду угоди, укладеної заявником із своїм адвокатом стосовно плати за надані послуги, що співставна з «гонораром успіху». Європейський суд з прав людини зазначив, що йдеться про договір, відповідно до якого клієнт погоджується сплатити адвокату як гонорар відповідний відсоток суми, якщо така буде присуджена клієнту судом.

Такі угоди, якщо вони є юридично дійсними, можуть підтверджувати, що у заявника дійсно виник обов'язок заплатити відповідну суму гонорару своєму адвокату. Однак угоди такого роду, зважаючи на зобов'язання, що виникли лише між адвокатом і клієнтом, не можуть зобов'язувати суд, який має оцінювати судові та інші витрати не лише через те, що вони дійсно понесені, але й ураховуючи також те, чи були вони розумними (§ 55).

З урахуванням викладеного колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду вважала, що «гонорар успіху», передбачений пунктом 4.1 договору про надання правничої допомоги в розмірі 5000,00 грн, відповідає критерію розумності.

Враховуючи фактичний обсяг послуг, наданих адвокатом в суді касаційної інстанції, беручи до уваги принципи диспозитивності та змагальності господарського судочинства, критерії реальності, співмірності та розумності судових витрат, Верховний Суд відповідно до вимог статей 123, 126, 129 ГПК України дійшов висновку про наявність підстав для задоволення заяви ТОВ «ЛЮБАВА-АГРО» про ухвалення додаткового рішення та стягнення з Монастириської міської ради на користь ТОВ «ЛЮБАВА-АГРО» 14510,00 грн судових витрат, пов'язаних із правничою допомогою адвоката.

Встановлення судом факту невідповідності судових витрат на правничу допомогу характеру необхідності і не співмірності з виконаною роботою в судах свідчить про розумну необхідність зменшення розміру судових витрат на правничу допомогу адвоката («гонорару успіху»).

У справі № 920/322/25 за позовом ТОВ «Карней» до ТОВ «Котельня північного промислового вузла» про скасування заборгованості за індивідуальним договором про надання послуги з постачання теплової енергії та зобов'язання провести відповідний перерахунок вартості послуг з постачання теплової енергії рішенням Господарського суду Сумської області від 12.08.2025, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 21.10.2025, позов задоволено частково.

Постановою Верховного Суду від 12.03.2026 постанову Північного апеляційного господарського суду та рішення Господарського суду Сумської області скасовано в частині задоволення позову та прийнято в цій частині нове рішення, яким у задоволенні позовних вимог відмовлено. В частині відмови у позові постанову та рішення залишено без змін.

11.04.2026 ТОВ «Котельня північного промислового вузла» звернулось до Верховного Суду із заявою про ухвалення додаткового рішення у якій, просило стягнути з ТОВ «Карней» на користь ТОВ «Котельня північного промислового вузла» витрати на професійну правничу допомогу понесені у суді першої інстанції у розмірі 101000,00 грн, у суді апеляційної інстанції у розмірі 19000,00 грн, та судові витрати у вигляді «гонорару успіху» у розмірі 50000,00 грн.

Додатковою постановою Верховного Суду від 06.05.2026 заяву ТОВ «Котельня північного промислового вузла» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з ТОВ «Карней» на користь ТОВ «Котельня північного промислового вузла» 3000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу в суді апеляційної інстанції та 3000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу в суді першої інстанції. В решті заяви

ТОВ «Котельня північного промислового вузла» про ухвалення додаткового рішення відмовлено.

Верховний Суд при зменшенні витрат на правову допомогу врахував, що визначений у поданому відповідачем акт виконаних робіт час на виконання адвокатом робіт та надання відповідних послуг був значно завищеним, враховуючи, що фактично адвокатом у справі подавалась незначна кількість документів (відзив на позов на 9 сторінок тексту з додатками, заперечення на позов 5 сторінок тексту з додатками, які відповідач рахував як текст, додаткові пояснення 3 сторінки з додатками, заява про проведення засідання у режимі відеоконференції, апеляційна скарга 6 сторінок тексту з додатками), тобто документи є незначними за обсягом, та не потребували такої кількості витраченого адвокатом часу, визначеного у акті.

З огляду на викладене, вирішуючи питання, чи є розмір витрат відповідача на правничу допомогу обґрунтованим та пропорційним до предмета спору, з урахуванням складності та значення справи для сторін, колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду врахувала, що під час розгляду цієї справи в судах попередніх інстанцій позиція відповідача не змінювалася, а представництво його інтересів здійснювалося тим самим адвокатом і адвокатським об'єднанням, надані адвокатом послуги, за кількістю виконаних адвокатом документів, не були значними, складними та такими які потребували значного витрачання часу та зусиль адвоката, а також зважаючи на те, що суд касаційної інстанції частково задовольнив касаційну скаргу та прийняв рішення про відмову у позові незважаючи на доводи касаційної скарги, а враховуючи, що позивачем обрано неефективний спосіб захисту права. Враховуючи зазначене, Верховний Суд також відмовив у задоволенні заявленого відповідачем до стягнення «гонорару успіху» адвоката.

Ключовим критерієм під час розгляду питання щодо можливості стягнення «гонорару успіху» є розумність заявлених витрат, тобто обґрунтування розміру заявленої суми, а стягнення такої суми має співвідноситися із виконаною роботою щодо представництва інтересів у суді та досягнення обумовленого між сторонами успішного результату

Прикладом може слугувати справа № 910/10621/23. ТОВ «ГС-Трейдинг» звернулося до Господарського суду м. Києва з позовом до ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» про стягнення суми заборгованості за договором про врегулювання небалансів електричної енергії.

Рішенням Господарського суду м. Києва від 11.03.2025, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 02.07.2025, позов задоволено частково.

Верховний Суд постановою від 18.09.2025 скасував постанову Північного апеляційного господарського суду в частині, якою залишено без змін рішення Господарського суду м. Києва про відмову у стягненні судових витрат на правничу допомогу – у стягненні з відповідача на користь позивача судових витрат на правничу допомогу – «гонорару успіху» у розмірі 5% від задоволених позовних вимог у сумі 213845,22 грн, передав справу у зазначеній частині на новий розгляд до Північного апеляційного господарського суду, мотивуючи тим, що апеляційний господарський суд не здійснив повторного перегляду справи у цій частині.

За результатами повторного розгляду Північний апеляційний господарський суд постановою від 22.10.2025 рішення Господарського суду м. Києва скасував в частині відмови у стягненні з відповідача на користь позивача судових витрат на правничу допомогу - «гонорару успіху» у розмірі 5% від задоволених позовних вимог у сумі 213845,22 грн, прийняв в цій частині нове рішення про часткове задоволення, яким стягнув з відповідача на користь позивача 159414,30 грн правничої допомоги у вигляді «гонорару успіху». В іншій частині рішення залишив без змін.

Верховний Суд не підтримав правову позицію Північного апеляційного господарського суду. Постанову апеляційного господарського суду змінив. Стягнув з ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» на користь ТОВ «ГС-Трейдинг» 30000,00 грн. правничої допомоги у вигляді «гонорару успіху». Колегія суддів Касаційного господарського суду у

складі Верховного Суду в постанові від 14.04.2026 зазначила, що апеляційний господарський суд, визначаючи суму витрат на правничу допомогу у вигляді «гонорару успіху» у розмірі 5% від задоволеної суми позовних вимог, фактично обмежився математичним підходом, без оцінки співмірності такого розміру витрат із складністю справи, обсягом наданих послуг та критеріями розумності.

Верховний Суд виснував, що під час вирішення питання про розподіл витрат на професійну правничу допомогу, керуючись критеріями, що визначені частинами 5-7, 9 ст. 129 ГПК України не є обов'язковими для суду зобов'язання, які склалися між адвокатом та клієнтом, зокрема, у випадку укладення ними договору, що передбачає сплату адвокату «гонорару успіху».

З огляду на характер спірних правовідносин, клопотання відповідача щодо зменшення суми стягнення судових витрат, відсутність підвищеної складності справи, обсяг виконаної адвокатом роботи, а також з урахуванням принципів розумності, справедливості та пропорційності, Верховний Суд дійшов висновку про наявність підстав для зменшення розміру витрат на професійну правничу допомогу у цій справі. За таких обставин, розмір витрат на правничу допомогу у вигляді «гонорару успіху», що підлягав покладенню на відповідача, підлягає зменшенню до 30000,00 грн, як такого, що відповідає критеріям реальності, необхідності, розумності та співмірності у цій справі.

Суди відмовляли у задоволенні заяви про відшкодування суми «гонорару успіху», оскільки умовами договору про надання правової допомоги, актом прийому-передачі виконаних послуг не визначено із настанням якої обставини позивач як клієнт зобов'язаний сплатити адвокатському бюро як виконавцю за договором про надання правової допомоги, що узгоджується з приписами ст. 30 ЗУ «Про адвокатуру і адвокатську діяльність».

Наприклад, у справі **№ 902/560/20(902/1247/24)** за позовом ОСОБА_1 до ФГ «Ланецького», ОСОБА_2, ОСОБА_3 про визначення розміру статутного капіталу ФГ «Ланецького» та часток учасників, визнання недійсним рішень засновників ФГ «Ланецького», договору купівлі-продажу нежитлових приміщень та скасування державної реєстрації рішенням Господарського суду Вінницької області від 24.04.2025 позовні вимоги задоволено частково. Додатковим рішенням Господарського суду Вінницької області від 12.05.2025 частково задоволено заяву ОСОБА_1 про розподіл витрат на правничу допомогу. Присуджено до стягнення з ФГ «Ланецького» на користь позивача 3777,77 грн витрат на професійну правничу допомогу та з ОСОБА_2 на користь позивача 944,44 грн витрат на професійну правничу допомогу. У задоволенні решти вимог щодо стягнення з відповідачів 29277,79 грн витрат на професійну правничу допомогу та 40000 грн гонорару успіху відмовлено.

Постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 15.09.2025 ухвалені Господарським судом Вінницької області рішення та додаткове рішення залишені без змін.

Судами встановлено, що витрати на правову допомогу становлять 34000 грн. У даній справі судом першої інстанції було ухвалено рішення щодо 9 позовних вимог, тому за кожною з цих вимог сума витрат на правничу допомогу становить 3777,77 грн (34000/9). Оскільки рішенням позов було задоволено частково, то судові витрати підлягають розподілу пропорційно задоволеним вимогам. В частині стягнення витрат на правничу допомогу з ОСОБА_3 місцевий та апеляційний господарські суди врахували, що рішенням Господарського суду Вінницької області в позові ОСОБА_1 до ОСОБА_3 про визначення розміру статутного капіталу ФГ «Ланецького» та часток його учасників, а також про вилучення (майна з чужого незаконного володіння) частки учасника- відмовлено повністю. Відтак, підстави для стягнення витрат на правничу допомогу з ОСОБА_3 відсутні.

Щодо стягнення витрат на правничу допомогу з ФГ «Ланецького» суди врахували, що позов ОСОБА_1 до ФГ «Ланецького» про визначення розміру статутного капіталу та часток учасників задоволено повністю, тому з ФГ "Ланецького" підлягає стягненню 3777,77 грн витрат на правничу допомогу.

Задовольняючи частково заяву в частині стягнення витрат на правничу допомогу зі ОСОБА_2 суди врахували часткове задоволення вимоги ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про витребування цілісного майнового комплексу та дійшли висновку про те, що з ОСОБА_2 підлягає стягненню 944,44 грн витрат на правничу допомогу (25% (розмір частки витребуваної на користь позивача) від 3777,77 грн = 944,44 грн).

Відмовляючи у задоволенні заявленого позивачем у складі судових витрат «гонорару успіху», суди дійшли висновку про відсутність підстав для покладення цих витрат на відповідачів з огляду на те, що заявлений до стягнення «гонорар успіху» у сумі 40000 грн не відповідає критеріям розумності, співрозмірності та справедливості та документально не обґрунтований, оскільки у п.6.4 договору міститься вказівка лише про те, що «гонорар успіху» становить 40000 грн. Однак, ні умовами договору про надання правової допомоги, ні актом прийому-передачі виконаних послуг не надано визначення поняттю «гонорар успіху», а саме не визначено із настанням якої обставини: повне/часткове задоволення позовних вимог, задоволення позовних вимог не менш як на 50% тощо, позивач як клієнт зобов'язаний сплатити адвокатському бюро як виконавцю за договором про надання правової допомоги

Постановою Верховного Суду від 03.02.2026 постанову Північно-західного апеляційного господарського суду та ухвалені Господарським судом Вінницької області рішення і додаткове рішення залишені без змін.

Сума «гонорару успіху», обумовлена сторонами договору про надання правової допомоги до сплати у твердому розмірі під відкладальною умовою, є складовою гонорару адвоката, тож належить до судових витрат, а саме витрат на професійну правничу допомогу.

У справі № 761/30428/23 за позовом ОСОБА_1 до АТ «Укрнафтохімпроект», ОСОБА_3 про скасування наказу про звільнення, поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 23.01.2025 позов задоволено.

Апеляційний суд не погодився з позицією місцевого суду. Постановою Київського апеляційного суду від 03.09.2025 рішення Шевченківського районного суду м. Києва скасовано та ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову відмовлено.

06.09.2025 АТ «Укрнафтохімпроект» звернулось до суду із заявою про ухвалення додаткового рішення про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу та надало докази на підтвердження понесених витрат. Загальна вартість правової допомоги згідно з наданими актами складала 128185,60 грн. Відповідач також просив стягнути гонорар успіху в розмірі 29784,94 грн (гонорар успіху, який підлягає сплаті у разі відмови в задоволенні судом майнових позовних вимог ОСОБА_1 додатково 5 % від суми, в стягненні якої суд відмовив - 9784,94 грн, та двох немайнових вимог по 10000,00 грн за кожен) відповідно до акту приймання-передачі правової допомоги.

Додатковою постановою Київського апеляційного суду від 29.09.2025 заяву АТ «Укрнафтохімпроект» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з позивача на користь відповідача витрати на правничу допомогу в розмірі 6981,05 грн. В іншій частині заяви відповідача відмовлено, оскільки відповідач не надав доказів витрат, які існували станом на час прийняття постанови Київським апеляційним судом у встановлений строк і не обґрунтував поважність причин їх неподання. Відмовляючи в задоволенні вимоги щодо стягнення з позивача суми «гонорару успіху» в розмірі 29784,94 грн відповідно до акту, колегія суддів апеляційного суду зазначила, що «гонорар успіху» не є обов'язковим для суду при вирішенні питання про розподіл судових витрат.

Постановою Верховного Суду від 18.02.2026 постанову Київського апеляційного суду залишено без змін. Додаткову постанову Київського апеляційного суду в частині відмови у відшкодуванні «гонорару успіху» скасовано, ухвалено нове рішення в цій частині. Стягнуто з ОСОБА_1 на користь АТ «Укрнафтохімпроект» гонорар успіху в розмірі 10000,00 грн.

В постанові Верховного Суду зазначено, що, відмовляючи в задоволенні заяви про розподіл витрат на професійну правничу допомогу адвоката у розмірі 29784,94 грн, передбаченому додатком № 47 до договору про надання адвокатом правової допомоги, апеляційний суд не врахував, що відповідна сума, обумовлена сторонами до сплати у твердому розмірі під відкладальною умовою, є складовою частиною гонорару адвоката, тож належить до судових витрат, не навів доводів та доказів нерозумності цих витрат, їх неспівмірності з ціною позову, складністю справи та її значенням для позивача.

Враховуючи наведене, колегія суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду вважала, що апеляційний суд дійшов помилкового висновку про відмову у стягненні гонорару успіху у розмірі 29784, 94 грн з підстав необов'язковості його стягнення, а тому додаткова постанова в цій частині підлягає скасуванню.

Враховуючи складність цієї справи, критерії реальності адвокатських витрат та розумності їхнього розміру, заперечення ОСОБА_1 щодо заявлених витрат, колегія суддів дійшла висновку, що справедливим і співмірним розміром гонорару успіху, який підлягає відшкодуванню, є 10000,00 грн.

Захист від стягнення необґрунтованих витрат на професійну правничу допомогу

Якщо позовна вимога не була заявлена до відповідача, у останнього не виникло право на покладення його витрат на правничу допомогу у розумінні пункту 3 частини 4 ст.129 ГПК України.

Наприклад, справа № 914/2538/21 за позовом керівника Франківської окружної прокуратури м. Львова Львівської області в інтересах держави до Львівської міської ради; ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто»; Рясне-Руської сільської ради Яворівського району Львівської області про визнання недійсними рішень Рясне-Руської сільської ради Яворівського району Львівської області: від 12.11.2020 № 4851 «Про передачу у власність ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» земельної ділянки», скасування державної реєстрації права власності на земельну ділянку, від 19.05.2020 № 3698 «Про затвердження технічної документації із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок».

Рішенням Господарського суду Львівської області від 29.04.2025 позовні вимоги задоволено частково.

ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» звернувся до місцевого господарського суду із заявою про ухвалення додаткового рішення, в якій просив суд стягнути з прокуратури 115482 грн витрат на професійну правничу допомогу під час розгляду справи у зв'язку з частковою відмовою у визнанні недійсним рішення ради від 19.05.2020 № 3698 «Про затвердження технічної документації із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок» та закриттям провадження у справі щодо позовної вимоги про припинення речового права.

Додатковим рішенням Господарського суду Львівської області від 03.11.2025, залишеним без змін постановою Західного апеляційного господарського суду від 08.01.2026, заяву ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково: стягнуто з Львівської обласної прокуратури на користь ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» 6562,50 грн витрат на професійну правничу допомогу, а в задоволенні решти вимог заяви відмовлено.

Постановою Верховного Суду від 16.03.2026 постанову Західного апеляційного господарського суду та додаткове рішення Господарського суду Львівської області в частині задоволення заяви ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» про ухвалення додаткового рішення скасовано та ухвалено у цій частині нове рішення, яким у задоволенні заяви «ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» про стягнення з Львівської обласної прокуратури 6562,50 грн витрат на професійну правничу допомогу відмовлено.

Судова колегія Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду вважала помилковими висновки місцевого та апеляційного господарських судів про задоволення заяви «ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» щодо стягнення з Львівської обласної прокуратури витрат на професійну правничу допомогу, оскільки, позовна вимога про визнання недійсним рішення Рясне-Руської сільської ради Яворівського району Львівської області від 19.05.2020 № 3698 задоволена судом першої інстанції частково, а саме визнано недійсним лише пункт 4 такого рішення в тій частині, котра стосувалася лише спірної земельної ділянки.

З огляду на це суд першої інстанції, ухвалюючи оскаржене додаткове рішення, з яким і погодився суд апеляційної інстанції, поклав витрати ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» на правничу допомогу на прокуратуру в частині відмови у задоволенні цієї вимоги.

З урахуванням приписів статей 45, 126, 129 ГПК України колегія суддів касаційної інстанції дійшла висновку, що позовна вимога про визнання недійсним рішення Рясне-Руської сільської ради Яворівського району Львівської області від 19.05.2020 № 3698 не була заявлена до ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто», а тому у останнього і не виникло права на покладення його витрат на правничу допомогу у розумінні пункту 3 частини 4 ст. 129 ГПК України. У задоволенні поданої ОК «Гаражно-будівельний кооператив «Сілвер Авто» заяви в цій частині необхідно відмовити.

Відповідач має право на відшкодування витрат на професійну правову допомогу лише в частині результатів розгляду апеляційної скарги позивача, якщо сторони у справі звернулися до суду апеляційної інстанції з апеляційними скаргами на рішення місцевого господарського суду, які за результатом апеляційного провадження залишені без задоволення, а рішення суду залишено без змін.

Так у справі **№ 902/774/25** за позовом заступника керівника Уманської окружної прокуратури в інтересах держави в особі Відділу освіти Жашківської міської ради до ТОВ «Глорія-В» про визнання недійсними додаткових угод до договору поставки та стягнення неустойки рішенням Господарського суду Вінницької області від 25.11.2025 позов задоволено частково.

Постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 05.03.2026 рішення Господарського суду Вінницької області залишено без змін.

Крім того, 05.03.2026 до апеляційного господарського суду надійшла заява відповідача, в якій заявник просив ухвалити додаткове рішення, стягнувши з позивача на користь відповідача 5000,00 грн витрат на надання професійної правничої допомоги.

Північно-західний апеляційний господарський суд додатковою постановою від 24.03.2026 задовольнив заяву ТОВ «Глорія-В» та стягнув з Черкаської обласної прокуратури на користь відповідача 5000,00 грн витрат на надання професійної правничої допомоги у суді апеляційної інстанції.

Присуджуючи відповідачу відшкодування всіх заявлених ним витрат на професійну правову допомогу, апеляційний господарський суд виходив з того, що розмір заявлених відповідачем витрат на професійну правову допомогу у сумі 5000,00 грн відповідає критерію реальності адвокатських витрат та розумності їхнього розміру, такі витрати мають характер необхідних і є співрозмірними із обсягом виконаної роботи адвокатом у суді апеляційної інстанції, а тому апеляційний суд вважає заявлену до стягнення суму витрат на правову допомогу у такому розмірі обґрунтованою.

Верховний Суд не погодився з такими висновками апеляційного господарського суду. Постановою від 22.06.2026 додаткову постанову Північно-західного апеляційного господарського суду скасовано. Заяву ТОВ «Глорія-В» про відшкодування судових витрат на надання професійної правничої допомоги у суді апеляційної інстанції задоволено частково. Стягнуто з Черкаської обласної прокуратури на користь ТОВ «Глорія-В» 2500,00 грн витрат на професійну правничу допомогу у суді апеляційної інстанції. У задоволенні іншої частини

заяви ТОВ «Глорія-В» про відшкодування судових витрат на надання професійної правничої допомоги у суді апеляційної інстанції відмовлено.

Приймаючи рішення, суд касаційної інстанції вважав, що ТОВ «Глорія-В» має право на відшкодування витрат на професійну правову допомогу лише в частині результатів розгляду апеляційної скарги прокурора, оскільки постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 05.03.2026 апеляційні скарги Прокурора та відповідача залишені без задоволення, а рішення Господарського суду Вінницької області рішенням залишено без змін.

Аналізуючи зміст детального опису робіт від 05.03.2026 здачі-прийняття робіт (надання послуг), Верховний Суд зазначив, що адвокатом було надано правничу допомогу згідно з договором про надання правничої допомоги, що включає в себе: підготовка апеляційної скарги, направлення сторонам та подання до суду (1 година 30 хвилин); підготовка відзиву на апеляційну скаргу направлення учасникам та в суд (1 година 30 хвилин); підготовка заяви про проведення засідання в режимі відеоконференції, направлення учасникам і в суд (30 хвилин); участь в судовому засіданні апеляційної інстанції (30 хвилин). Загальна вартість робіт (послуг) з ПДВ складає 5000,00 грн - за 4 години.

Колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду вважала, що до такого опису безпідставно включено підготовку апеляційної скарги, направлення сторонам та подання до суду (1 година 30 хвилин), оскільки, з огляду на результати перегляду судом апеляційної інстанції рішення місцевого господарського суду у цій справі, апеляційну скаргу відповідача залишено без задоволення.

Щодо послуги з підготовки заяви про проведення засідання в режимі відеоконференції, направлення учасникам і в суд (30 хвилин), то суд виходив з того, що підготовка та подання заяви про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції (що є заявою з процесуальних питань) залежить виключно від волевиявлення учасника справи і є його правом, а також, не вимагає значного часу та є радше технічною дією.

З урахуванням вищевикладеного, враховуючи заяву відповідача та документи щодо витрат на професійну правничу допомогу, колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду дійшла висновку про не покладення на прокурора всієї заявленої суми витрат на правничу допомогу в розмірі 5000,00 грн, та покладення витрат у розмірі 2500,00 грн (підготовка відзиву на апеляційну скаргу направлення учасникам та в суд (1 година 30 хвилин), участь в судовому засіданні апеляційної інстанції (30 хвилин) - загалом 2 години, виходячи із визначеної в описі від 05.03.2026 загальної вартості робіт).

Сума податку на додану вартість, нарахована на суму вартості послуг з професійної правничої допомоги, не підлягає відшкодуванню

У справі № 914/396/21 за позовом АТ «Закритий недиверсифікований венчурний корпоративний інвестиційний фонд «Аванпост», ОСОБА_1 , ОСОБА_2 , ОСОБА_3 до ПАТ «ДТЕК Західенерго» про визнання недійсним рішення наглядової ради ПАТ «ДТЕК Західенерго», визнання права позивачів на отримання компенсації за примусово вилучені на підставі публічної безвідкличної вимоги про придбання акцій в усіх власників акцій ПАТ «ДТЕК Західенерго» акції ПАТ «ДТЕК Західенерго» ухвалою Господарського суду Львівської області від 10.06.2025 залишено позов без розгляду на підставі пункту 5 частини першої статті 226 ГПК України, оскільки позивачі до початку розгляду справи по суті подали заяву про залишення позову без розгляду.

Відповідач - АТ «ДТЕК Західенерго», звернувся до суду із заявою про відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу, в якій просив стягнути з позивачів на свою користь 268800,00 грн відповідних витрат на професійну правничу допомогу та 218667,60 грн витрат, пов'язаних з проведенням судової експертизи.

Додатковою ухвалою Господарського суду Львівської області від 26.06.2025, залишеною без змін постановою Західного апеляційного господарського суду від 08.10.2025, заяву АТ «ДТЕК Західенерго» про стягнення витрат на професійну правничу допомогу та витрат на проведення експертизи задоволено частково.

Постановою Верховного Суду від 16.12.2025 додаткову ухвалу Господарського суду Львівської області та постанову Західного апеляційного господарського суду залишено без змін.

Відповідач звернувся до Верховного Суду із заявою, в якій просив стягнути з позивачів на його користь витрати на професійну правничу допомогу у розмірі 16800,00 грн.

Позивачі скористалися передбаченим частиною 5 ст. 126 ГПК України правом на подання заперечення про зменшення розміру витрат відповідача на оплату правничої допомоги адвоката, в якому містилося обґрунтування не співмірності таких витрат.

Додатковою постановою Верховного Суду від 16.02.2026 заяву АТ «ДТЕК Західенерго» про ухвалення додаткового рішення щодо стягнення витрат на професійну правничу допомогу, понесених у зв'язку з касаційним розглядом справи, задоволено частково.

Верховний Суд вважав обґрунтованими доводи позивачів про відсутність підстав для стягнення з них витрат відповідача на оплату послуги з підготовки заяви про надання доказів понесених судових витрат, оскільки відповідно до постанови об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 02 лютого 2024 року у справі №910/9714/22, на яку обґрунтовано послалися позивачі, витрати на підготовку такої заяви не підлягають відшкодуванню.

Верховний Суд з урахуванням висновків об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду зазначив, що витрати відповідача з оплати вартості послуги з підготовки заяви про надання доказів понесених судових витрат після ухвалення рішення суду від 23.12.2025, у розмірі 4000,00 грн не підлягають стягненню з позивачів в порядку розподілу на користь відповідача, з огляду на викладене Верховний Суд відмовив у задоволенні заяви відповідача в цій частині.

Крім того, Верховний Суд погодився з доводами позивачів про відсутність підстав для стягнення з них на користь відповідача в порядку розподілу суми ПДВ у розмірі 2800,00 грн, нарахованої на суму вартості послуг з професійної правничої допомоги, оскільки ПДВ є непрямим податком, який входить в ціну товарів (робіт, послуг) та сплачується покупцем; вартість 1 (однієї) години надання послуг визначена сторонами у пункті 2.2. додаткової угоди до договору про надання правової допомоги. При цьому, умови зазначених договору та додаткової угоди не містять застереження про те, що визначена в додатковій угоді вартість послуг не включає в себе податок на додану вартість, а також не містять умов про те, що сума ПДВ нараховується окремо на визначену в пункті 2.2. додаткової угоди вартість послуг. В акті наданих послуг сума ПДВ нарахована понад визначену в додатковій угоді вартість послуг, наданих адвокатом АО «Перший радник» відповідачу, а докази обґрунтованості нарахування цієї суми ПДВ понад погоджену сторонами договору вартість послуг суду не надані.

З огляду на викладене Верховний Суд, керуючись критеріями, визначеними частинами п'ятою - сьомою, дев'ятою ст. 129 ГПК України, вважав обґрунтованою вимогу відповідача про розподіл понесених ним витрат на професійну правничу допомогу у зв'язку з касаційним розглядом цієї справи лише частково, а саме: в частині стягнення витрат в розмірі 10000,00 грн за надання послуги з підготовки відзиву на касаційну скаргу. Верховний Суд зазначив, що сума витрат відповідача на професійну правничу допомогу у розмірі 10000,00 грн є обґрунтованою, нарахована за послуги, надання яких в межах цієї справи підтверджується матеріалами справи, дорівнює сумі заявленого відповідачем попереднього (орієнтовного) розрахунку його витрат на професійну правничу допомогу.

Суд може відступити від загального правила розподілу судових витрат, унормованого ч. 4 ст. 129 ГПК України, у випадках, визначених положеннями ч. ч. 6, 7, 9 ст. 129 ГПК України, зокрема, з урахуванням співвідношення суми судових витрат, заявленої до відшкодування, та випадків зловживання стороною чи її представником процесуальними правами.

Так, у справі №910/2163/24 за позовом ОСОБА_1 до АТ «Банк Альянс» про визнання недійсним рішення наглядової ради АТ «Банк Альянс» та визнання договору купівлі-продажу

цінних паперів рішенням Господарського суду м. Києва від 30.04.2025 позовні вимоги задоволено.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 21.10.2025 рішення Господарського суду м. Києва в частині визнання укладеним договором купівлі-продажу цінних паперів скасовано та ухвалено в цій частині нове рішення про відмову в позові.

Додатковою постановою Північного апеляційного господарського суду від 17.12.2025 частково задоволено клопотання АТ «Банк Альянс» про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу, у зв'язку з частковим задоволенням апеляційної скарги. Стягнуто з ОСОБА_1 на користь АТ «Банк Альянс» 10000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу.

Верховний Суд постановою від 29.04.2026 постанову Північного апеляційного господарського суду скасував, залишив в силі рішення Господарського суду м. Києва в частині задоволення позовної вимоги про визнання укладеним договором купівлі-продажу цінних паперів. Скасував рішення Господарського суду м. Києва в частині задоволення позовної вимоги про визнання недійсним рішення наглядової ради АТ «Банк Альянс» та ухвалив в цій частині нове рішення про відмову в позові. Додаткову постанову Північного апеляційного господарського суду скасував та ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні клопотання АТ «Банк Альянс» про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу.

Скасовуючи додаткову постанову Північного апеляційного господарського суду щодо часткового задоволення клопотання відповідача про відшкодування витрат на професійну правничу допомогу з позивача, колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду зазначила, що Верховним Судом було підтримано правову позицію позивача про затвердження рішенням наглядової ради вочевидь несправедливої, заниженої вартості акцій, через що акціонер був позбавлений права на справедливую компенсацію за примусово викуплені акції.

Відповідно до положень ч.9 ст.129 ГПК України у випадку зловживання стороною чи її представником процесуальними правами або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору.

Оскільки спір виник внаслідок неправильних дій відповідача (затвердження вочевидь заниженої вартості акцій), відповідно до ч.9 ст.129 ГПК України, Верховний Суд поклав на відповідача всі судові витрати на правничу допомогу, пов'язані із розглядом справи у суді касаційної інстанції, незалежно від результатів вирішення спору.

Враховуючи положення ч.9 ст.129 ГПК України, Верховний Суд дійшов висновку, що оскільки відсутні підстави для задоволення клопотання Акціонерного товариства «Банк Альянс» про стягнення судових витрат на професійну правничу допомогу в суді апеляційної інстанції, додаткова постанова Північного апеляційного господарського суду підлягає скасуванню з ухваленням нового рішення про відмову у задоволенні відповідного клопотання.

Зменшення суми витрат на професійну правничу допомогу судом

Суд не може самостійно ініціювати зменшення витрат на професійну правничу допомогу без відповідної заяви сторони.

У справі № 461/5280/24 ОСОБА_1 звернулася до суду зі скаргою та просила визнати незаконною та скасувати постанову приватного виконавця виконавчого округу Львівської області від 16.04.2024 про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання судового наказу, виданого Галицьким районним судом м. Львова 07.02.2024 року у справі № 461/971/24 про стягнення з неї на користь КП «Львівводоканал» суми заборгованості за централізоване постачання холодної води та водовідведення, заборгованості за абонентське обслуговування відведення води.

Ухвалою Галицького районного суду м. Львова від 27.06.2024 в задоволенні скарги ОСОБА_1 відмовлено, оскільки станом на дату стягнення з боржника коштів та винесення постанови про закінчення виконавчого провадження судовий наказ підлягав виконанню, так як скасованим станом на 16.05.2024 не був.

У задоволенні вимоги приватного виконавця виконавчого округу Львівської області про стягнення з ОСОБА_1 на його користь понесених витрат на правничу допомогу у розмірі 5000,00 грн відмовлено, оскільки приватний виконавець має вищу юридичну освіту, особисто міг брати участь в судовому засіданні та самостійно відстоювати свою позицію.

Постановою Львівського апеляційного суду від 12.11.2024 ухвалу Галицького районного суду м. Львова в частині відмови у задоволенні вимоги приватного виконавця виконавчого округу Львівської області про стягнення витрат на правничу допомогу скасовано та ухвалено в цій частині нове судове рішення про часткове задоволення вимоги. Стягнуто з ОСОБА_1 на користь приватного виконавця виконавчого округу Львівської області витрати на професійну правничу допомогу в сумі 2000,00 грн. В решті ухвалу місцевого суду залишено без змін. Стягнуто з ОСОБА_1 на користь приватного виконавця виконавчого округу Львівської області ФО витрати на професійну правничу допомогу, понесені за розгляд справи в суді апеляційної інстанції, в сумі 1000,00 грн.

Постанова апеляційного суду мотивована тим, що приватний виконавець зробив заяву про компенсацію витрат на правничу допомогу і надав докази на підтвердження понесених витрат до закінчення судових дебатів у справі, тому у суду першої інстанції не було підстав для відмови у стягненні на користь приватного виконавця виконавчого округу Львівської області витрат на професійну правничу допомогу.

З урахуванням виконаних адвокатом робіт (наданих послуг) на стадії розгляду справи судом першої інстанції, колегія суддів апеляційного суду дійшла висновку, що справа не є складною, розмір витрат на правничу допомогу у суді першої інстанції повинен становити 2000,00 грн, а розмір таких витрат на стадії апеляційного розгляду справи з урахуванням тієї обставини, що судові рішення оскаржується лише в частині розподілу судових витрат - 1000,00 грн.

Верховний Суд не погодився з висновками апеляційного суду, у постанові Верховного Суду зазначено, що зменшення суми судових витрат на професійну правничу допомогу, що підлягають розподілу, можливе виключно на підставі клопотання іншої сторони у разі, на її думку, недотримання вимог стосовно співмірності витрат із складністю відповідної роботи, її обсягом та часом, витраченим ним на виконання робіт. Суд, ураховуючи принципи диспозитивності та змагальності, не має права вирішувати питання про зменшення суми судових витрат на професійну правничу допомогу, що підлягають розподілу, з власної ініціативи.

З урахуванням викладеного Верховний Суд дійшов висновку, що суд апеляційної інстанції, не врахувавши відсутність клопотання ОСОБА_1 про зменшення витрат на правничу допомогу, з власної ініціативи зменшив розмір витрат на правову допомогу, понесених в суді першої та апеляційної інстанцій та визначених приватним виконавцем, чим порушив вимоги частини шостої ст. 137 ЦПК України, якою обов'язок доведення неспівмірності витрат покладено на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами.

Постановою Верховного Суду від 14.01.2026 постанову Львівського апеляційного суду скасовано та ухвалено нове судові рішення. Стягнуто з ОСОБА_1 на користь приватного виконавця виконавчого округу Львівської області ФО 5000, 00 грн на відшкодування судових витрат, пов'язаних з наданням правничої допомоги в суді першої інстанції, та 3000 грн на відшкодування судових витрат, пов'язаних з наданням правничої допомоги в суді апеляційної інстанції.

Неприйняття касаційним судом підготовлених адвокатом процесуальних документів враховувалося Верховним Судом як підстава для зменшення розміру заявлених до стягнення витрат на професійну правничу допомогу

Прикладом можна назвати справу № 910/904/25 за позовом ТОВ «Волиньенергопостач» до ТОВ «Українська енергетична біржа», АТ «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» в особі філії «Відокремлений підрозділ «Енергоатом-трейдинг» АТ «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» про визнання недійсними результатів біржових торгів, визнання протиправними та скасування рішення біржового комітету та стягнення суми гарантійного внеску.

Рішенням Господарського суду м. Києва від 29.01.2026 позовні вимоги задоволено частково.

Додатковим рішенням Господарського суду м. Києва від 16.02.2026 заяву ТОВ «Волиньенергопостач» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з АТ «НАЕК «Енергоатом» в особі Філії «Відокремлений підрозділ «Енергоатом-Трейдинг» АТ «НАЕК «Енергоатом» на користь ТОВ «Волиньенергопостач» витрати на правову допомогу у сумі 37085,16 грн; в іншій частині заяви ТОВ «Волиньенергопостач» про ухвалення додаткового рішення відмовлено. Заяву ТОВ «Українська енергетична біржа» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з ТОВ «Волиньенергопостач» на користь ТОВ «Українська енергетична біржа» витрати на правову допомогу у сумі 31996,80 грн. В іншій частині заяви ТОВ «Українська енергетична біржа» про ухвалення додаткового рішення відмовлено.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 07.04.2026 рішення Господарського суду м. Києва та додаткове рішення Господарського суду м. Києва залишено без змін.

Додатковою постановою Північного апеляційного господарського суду від 27.04.2025 заяву ТОВ «Волиньенергопостач» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково, стягнуто з ТОВ «Українська енергетична біржа» на користь ТОВ «Волиньенергопостач» судові витрати на професійну правничу допомогу в сумі 10000,00 грн. Стягнуто з АТ «НАЕК «Енергоатом» в особі Філії «Відокремлений підрозділ «Енергоатом-Трейдинг» АТ «НАЕК «Енергоатом» на користь ТОВ «Волиньенергопостач» судові витрати на професійну правничу допомогу в сумі 10000,00 грн. В іншій частині вимог ТОВ «Волиньенергопостач» про ухвалення додаткового рішення відмовлено. Заяву ТОВ «Українська енергетична біржа» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з ТОВ «Волиньенергопостач» на користь ТОВ «Українська енергетична біржа» судові витрати на професійну правничу допомогу в сумі 10000,00 грн. В іншій частині вимог заяви ТОВ «Українська енергетична біржа» про ухвалення додаткового рішення відмовлено.

Постановою Верховного Суду від 07.07.2026 постанову Північного апеляційного господарського суду та рішення Господарського суду міста Києва, постанову Північного апеляційного господарського суду і додаткове рішення Господарського суду м. Києва, додаткову постанову Північного апеляційного господарського суду в оскаржених частинах залишено без змін.

Позивач звернувся до Верховного Суду із заявою про ухвалення додаткового рішення, у якій просив стягнути відповідача на користь позивача витрати на професійну правничу допомогу в розмірі 33600,00 грн, понесених позивачем судових витрат на професійну правничу допомогу у суді касаційної інстанції.

На підтвердження понесених витрат на професійну правничу допомогу у суді касаційної інстанції ТОВ «Волиньенергопостач» до поданої заяви додало копії договору про надання правової допомоги, укладеного позивачем з АБ «Ігоря Кваші»; акт виконаних робіт (наданих послуг) до договору про надання правової допомоги з описом послуг, згідно з яким ТОВ «Волиньенергопостач» було надано послуги з підготовки та подання заперечення проти відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою АТ «НАЕК «Енергоатом» (час виконання - 2 години, вартість 1 години - 4200,00 грн, вартість наданої послуги - 8400,00 грн);

підготовка та подання відзиву на касаційну скаргу АТ «НАЕК «Енергоатом» (час виконання - 5 годин, вартість 1 години - 4200,00 грн, вартість наданої послуги - 21000,00 грн); представництво інтересів клієнта в Касаційному господарському суді у складі Верховного Суду 07.07.2026 (розмір гонорару за участь в судових засіданнях фіксований та становить 4200,00 грн згідно з пунктом 3.5 договору про надання правової допомоги).

Від відповідача до Верховного Суду надійшли заперечення проти заяви про ухвалення додаткового рішення, в яких відповідач просив зазначені у заяві вимоги ТОВ «Волиньенергопостач» про ухвалення додаткового рішення витрати на професійну правничу допомогу зменшити до 2800,00 грн, оскільки, на думку відповідача, розмір витрат на оплату послуг адвоката є неспівмірним та нерозумним із складністю справи та зазначеним адвокатом в акті часом і обсягом, що витрачений ним на виконання робіт (надання послуг) по договору про надання правової допомоги у суді касаційної інстанції.

Проаналізувавши доводи заяви позивача та заперечень відповідача-2 з урахуванням наведеного, Верховний Суд зазначив, що, як вбачається із поданих ТОВ «Волиньенергопостач» доказів на підтвердження понесення ним витрат на правничу допомогу у суді касаційної інстанції, до наданих позивачу послуг з правничої допомоги, зокрема, включено, складання та подання заперечень проти відкриття касаційного провадження.

Колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховний Суд врахувала, що під час відкриття касаційного провадження у цій справі ухвалою від 07.07.2025 Верховний Суд не взяв до уваги жодних доводів заперечення позивача щодо відкриття касаційного провадження та відхилив їх, оскільки викладене зводилось до непогодження з доводами касаційної скарги по суті. Такі обставини, як неприйняття касаційним судом підготовлених адвокатом процесуальних документів, неодноразово враховувалися Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду як підстава для зменшення розміру заявлених до стягнення витрат на професійну правничу допомогу, зокрема, у постановках від 12.03.2024 у справі №904/1105/23, від 02.04.2026 у справі № 903/466/25.

З огляду на викладене, Верховний Суд дійшов висновку про часткове задоволення заяви ТОВ «Волиньенергопостач» про ухвалення додаткового рішення, з урахуванням критерію розумності та виходячи з конкретних обставин справи та обсягу наданих позивачу, як клієнту, послуг з правничої допомоги щодо представництва його інтересів в суді касаційної інстанції, та наявності підстав для стягнення з АТ «НАЕК «Енергоатом» в особі Філії «Відокремлений підрозділ «Енергоатом-Треїдинг» АТ «НАЕК «Енергоатом» на користь ТОВ «Волиньенергопостач» 25200,00 грн витрат на професійну правничу допомогу в суді касаційної інстанції.

Додатковою постановою Верховного Суду від 22.07.2026 заяву ТОВ «Волиньенергопостач» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з АТ «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» в особі філії «Відокремлений підрозділ «Енергоатом-треїдинг» АТ «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» на користь ТОВ «Волиньенергопостач» 25200,00 грн витрат на професійну правничу допомогу, понесених у суді касаційної інстанції. У решті заяви ТОВ «Волиньенергопостач» про ухвалення додаткового рішення відмовлено.

Подання доказів на підтвердження розміру витрат на професійну правничу допомогу не є безумовною підставою для відшкодування судом таких витрат у зазначеному розмірі з іншої сторони

Наприклад, у справі № 904/3467/25 за позовом ТОВ «Елгорт» до ТОВ «АТБ-Інвест», Державного реєстратора приватного нотаріуса Дніпровського міського нотаріального округу, третя особа - Дніпровська міська рада про усунення перешкод у користуванні майном рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 14.01.2026 у задоволенні позову відмовлено. Додатковим рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 05.02.2026 стягнуто з ТОВ «Елгорт» на користь відповідача-1 витрати на правничу допомогу в розмірі 25000, 00 грн. У решті в задоволенні цієї заяви відмовлено.

Постановою Центрального апеляційного господарського суду від 31.03.2026 рішення Господарського суду Дніпропетровської області та додаткове рішення Господарського суду Дніпропетровської області залишено без змін.

Постановою Верховного Суду від 23.06.2026 постанову Центрального апеляційного господарського суду, рішення Господарського суду Дніпропетровської області та додаткове рішення Господарського суду Дніпропетровської області залишено без змін.

ТОВ «АТБ-Інвест» звернулося до Верховного Суду із заявою про ухвалення додаткового рішення, у якій просило стягнути з ТОВ «Елгорт» на його користь 50000, 00 грн витрат на професійну правничу допомогу, пов'язаних із розглядом справи в суді касаційної інстанції.

Додатковою постановою Верховного Суду від 09.07.2026 заяву ТОВ «АТБ-Інвест» про ухвалення додаткового рішення задоволено частково. Стягнуто з ТОВ «Елгорт» на користь ТОВ «АТБ-Інвест» 25000, 00 грн витрат на професійну правничу допомогу, понесених у суді касаційної інстанції. У решті заяви ТОВ «АТБ-Інвест» про ухвалення додаткового рішення відмовлено.

Верховним Судом встановлено, що ТОВ «Елгорт» своїм правом висловити заперечення щодо стягнення з нього на користь відповідача-1 понесених у суді касаційної інстанції витрат на правничу допомог у заявленому розмірі не скористалося, таких заперечень не подало.

Аналізуючи зміст поданих ТОВ «АТБ-Інвест» доказів на підтвердження понесення ним витрат на правничу допомогу у суді касаційної інстанції, Верховний Суд зазначив, що до наданих відповідачу-1 послуг з правничої допомоги, зокрема, включено складання заяв по суті справи. При цьому, як вбачається з матеріалів справи, під час касаційного провадження у справі від ТОВ «АТБ-Інвест» до Верховного Суду із таких заяв надійшов лише відзив на касаційну скаргу позивача, який було подано з пропуском встановленого судом касаційної інстанції строку на його подання, у зв'язку з чим відповідний відзив на підставі частини другої ст. 118 ГПК України залишено без розгляду. Крім того, до поданого відповідачем-1 детального опису робіт (наданих послуг) включено послугу із консультування щодо необхідності отримання додаткових матеріалів (доказів) та їх отримання для справи, а також одночасно включено такі послуги, як опрацювання матеріалів справи та ознайомлення із матеріалами справи.

З урахуванням наведеного колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду дійшла висновку, що необхідність надання першої з цих послуг при касаційному перегляді справи викликала обґрунтовані сумніви з урахуванням, зокрема, того, що суд касаційної інстанції не має права збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази (частина друга ст. 300 ГПК України). Натомість інші дві послуги з правничої допомоги фактично дублюють процес аналізу матеріалів справи.

Верховним Судом враховано, що позиція ТОВ «АТБ-Інвест» вже була сформована до касаційного розгляду справи, а доказів додаткового дослідження (вивчення юридичного змісту) спірних правовідносин саме на стадії касаційного розгляду відповідачем-1 не надано та з матеріалів справи не вбачається.

При вирішенні питань про відшкодування витрат на професійну правову допомогу та покладення на сторони судових витрат враховується принцип пропорційності задовлених вимог.

Наприклад, справа № 922/3857/24 за позовом КП «Міський водоканал» до ТОВ «Век Технолоджі» про визнання недійсними додаткових угод до договору про постачання електричної енергії та стягнення безпідставно збережених коштів, та за зустрічним позовом ТОВ «Век Технолоджі» до КП «Міський водоканал» про визнання договору про постачання електричної енергії недійсним та застосування двосторонньої реституції.

Рішенням Господарського суду Харківської області від 27.01.2025 первісний позов задоволено частково. У задоволенні зустрічного позову відмовлено у повному обсязі.

Додатковим рішенням Господарського суду Харківської області від 24.02.2025 заяву КП «Міський водоканал» про розподіл судових витрат на професійну правничу допомогу задоволено частково. Стягнуто з ТОВ «Век Технолоджі» на користь КП «Міський водоканал» судові витрати на професійну правничу допомогу у розмірі 25800,00 грн, що становить 86% від суми понесених позивачем за первісним позовом витрат на професійну правничу допомогу. Решту суми судових витрат на професійну правничу допомогу у розмірі 4200 грн покладено на КП «Міський водоканал». У задоволенні заяв ТОВ «Век Технолоджі» про розподіл судових витрат на професійну правничу допомогу відмовлено.

Постановами Східного апеляційного господарського суду від 09.02.2026 рішення Господарського суду Харківської області та додаткове рішення Господарського суду Харківської області залишено без змін.

Постановою Верховного Суду від 08.07.2026 постанови Східного апеляційного господарського суду, рішення та додаткове рішення Господарського суду Харківської області залишено без змін.

В постанові Верховного Суду зазначено, що, ухвалюючи додаткове рішення у справі, місцевий господарський суд, з яким погодився і апеляційний господарський суд, відзначив, що надані КП «Міський водоканал» докази в їх сукупності підтверджують суму його витрат на професійну правничу допомогу в сумі 30000,00 грн, є пов'язаними з цією справою та відповідають фактично наданим послугам. Водночас, зважаючи на те, що первісний позов задоволено частково, відповідно до пункту 3 частини четвертої ст. 129 ГПК України, понесені КП «Міський водоканал» судові витрати на професійну правничу допомогу покладаються на ТОВ «Век Технолоджі» у розмірі 25800 грн, що становить 86% від суми понесених позивачем за первісним позовом витрат на професійну правничу допомогу.

З урахуванням вищевикладеного Верховний Суд виснував, що місцевий та апеляційний господарські суди дійшли заснованого на правильному застосуванні статей 126, 129 ГПК України висновку про часткове задоволення заяви відповідача про розподіл витрат на професійну правову допомогу.

Розподіл витрат на професійну правничу допомогу в разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду

У відповідача виникає обов'язок відшкодування позивачу понесених ним витрат лише в тому разі, якщо провадження у справі закрито у зв'язку з відмовою позивача від позову внаслідок задоволення відповідачем його вимог після пред'явлення позову.

У справі № 726/2253/25 ОСОБА_1 звернувся до Садгірського районного суду м. Чернівці з позовною заявою до ОСОБА_2 про стягнення з відповідача на її користь позивача додаткові витрати на навчання доньки ОСОБА_3 у сумі 31500, 00 грн, а також додаткові витрати на навчання доньки ОСОБА_4 у сумі 2025, 00 грн. Крім того, позивач просила стягнути з відповідача на її користь витрати на професійну правничу допомогу, остаточний розмір яких був визначений у сумі 12000, 00 грн.

Ухвалою Садгірського районного суду м. Чернівці від 12.08.2025, залишеною без змін постановою Чернівецького апеляційного суду від 18.09.2025, провадження у справі закрито у зв'язку з відсутністю предмета спору. Стягнуто з ОСОБА_2 на користь ОСОБА_1 витрати на професійну правничу допомогу в сумі 2000, 00 грн.

У ході розгляду справи судами встановлено, що у відзиві на позовну заяву ОСОБА_2 заперечував щодо стягнення витрат на правничу допомогу, посиляючись, в тому числі, на недоведеність та безпідставність таких витрат. Просив суд під час вирішення питання щодо розподілу судових витрат, за наявності наданих позивачем відповідних доказів їх понесення, врахувати складність справи, реальний час надання правничої допомоги та обсяг необхідної

до виконання роботи, а також поведінку відповідача в справі (факт добровільної сплати ним витрат на навчання доньок після відкриття провадження у справі та до початку розгляду справи по суті).

Закриваючи провадження у справі, суд першої інстанції, з висновком якого погодився апеляційний суд, виходив з того, що питання стосовно додаткових витрат на утримання неповнолітніх дітей було врегульовано сторонами у позасудовому порядку. Разом з тим, врахувавши складність справи та вчинені адвокатом процесуальні дії, а також заперечення відповідача щодо розміру заявленої до стягнення суми витрат на професійну правничу допомогу, суд вважав, що розмір таких витрат має бути зменшено до 2000, 00 грн.

Верховним Судом підтримана правова позиція місцевого та апеляційного господарських судів, що аналіз частини третьої 142 ЦПК України свідчить, що суд може покласти на відповідача обов'язок відшкодувати позивачу понесені ним витрати лише в тому разі, якщо провадження у справі закрито у зв'язку з відмовою позивача від позову (пункт 4 частини першої статті 255 ЦПК України) внаслідок задоволення відповідачем його вимог після пред'явлення позову.

У разі відмови позивача від позову понесені ним витрати відповідачем не відшкодовуються, а витрати відповідача за його заявою стягуються з позивача. Однак якщо позивач не підтримує своїх вимог унаслідок задоволення їх відповідачем після пред'явлення позову, суд за заявою позивача присуджує стягнення понесених ним у справі витрат з відповідача (частина третя статті 142 ЦПК України).

Тобто зазначеною нормою права взагалі не передбачено покладення на відповідача обов'язку компенсувати позивачу понесені ним витрати в разі закриття провадження у справі у зв'язку з відсутністю предмета спору. Навпаки, як зазначено в частині четвертій статті 142 ЦПК України, у разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача.

Тобто ЦПК України надає право лише відповідачу заявити вимоги про компенсацію здійснених витрат, пов'язаних з розглядом справи, у разі доведення необґрунтованості дій позивача, наприклад, подання позову за відсутності предмета спору (такий підхід повністю узгоджується з положеннями статей 44, 142, 255 ЦПК України).

Разом з тим, з огляду на принцип заборони повороту до гіршого, який передбачає недопустимість погіршення становища сторони, що оскаржує судові рішення, Верховний Суд зазначив, що у цьому касаційному провадженні вирішується лише питання щодо розміру присуджених до стягнення з відповідача на користь позивача витрат на правничу допомогу, а не питання стосовно обґрунтованості їх стягнення.

Постановою Верховного Суду від 06.05.2026 ухвалу Садгирського районного суду м. Чернівці в оскаржуваній частині та постанову Чернівецького апеляційного суду залишено без змін.

Стягнення з позивача компенсації понесених відповідачем витрат, зокрема, витрат на правничу допомогу, у разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду можливе лише у випадку встановлення необґрунтованості дій позивача, пов'язаних із розглядом справи

Прикладом є справа № 924/1004/25 за позовом ТОВ «ФК «Централ Фінанс» до Хмельницької міської ради, ТОВ «Ва-Сан», ТОВ «Хмельницька регіональна консалтингова група продюсерський центр «Інтеркон», третя особа на стороні відповідача ОК «ЖБК «Едем+» про визнання незаконним та скасування рішення державного реєстратора, припинення права власності на об'єкт нерухомого майна, визнання недійсними договорів купівлі-продажу.

З матеріалів справи вбачається, що 02.01.2026 до Господарського суду Хмельницької області від представника позивача надійшла заява про залишення позову без розгляду, у якій останній просив суд повернути позивачу заяву про заміну підстав позову, залишити без розгляду позовну заяву ТОВ «ФК «Централ Фінанс».

Обґрунтовуючи вказану заяву, позивач зазначив, що для доведення у даній справі факту укладання договору купівлі-продажу та проведення експертизи задля такого підтвердження, останньому необхідно отримати оригінал вищевказаного договору та акту приймання-передачі. Встановивши, що оригінал договору купівлі-продажу та акту приймання-передачі були вилучені в приватного нотаріуса Хмельницького міського нотаріального округу та приєднані до матеріалів кримінального провадження від 03.02.2023 у справі № 42023242260000005, проведення експертного дослідження в даній справі є неможливим.

Ухвалою Господарського суду Хмельницької області від 05.01.2026 залишено позовну заяву без розгляду на підставі пункту 5 частини першої ст. 226 ГПК України.

05.01.2026 від представника ТОВ «Ва-Сан» - адвоката надійшла заява про стягнення судових витрат на професійну правничу допомогу з позивача на користь ТОВ «Ва-Сан» 20000,00 грн. Того ж дня від ОК «ЖБК «Едем+» надійшла заява із зазначенням попереднього (орієнтовного) розрахунку суми судових витрат, які останній поніс і очікує понести у зв'язку із розглядом справи, у розмірі 150000,00 грн, з яких: витрати на професійну (правничу) допомогу - 110000,00 грн та витрати на проведення судової експертизи - 40000,00 грн. 12.01.2026 від представника ОК «ЖБК "Едем+» адвоката надійшла заява про стягнення з позивача на користь кооперативу 50000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу.

19.01.2026 до суду від представника позивача надійшли письмові пояснення у справі на заяві про розподіл судових витрат, за змістом яких позивач зазначив, що розмір витрат на оплату послуг адвоката відповідача ТОВ «Ва-Сан» не повинен перевищувати 5000,00 грн, а адвоката третьої особи ОК «ЖБК "Едем+» - 2000,00 грн. На думку позивача, заявлені відповідачем-2 та третьою особою вартість роботи адвоката не є співмірною, а сума відшкодування (у разі її стягнення) підлягає зменшенню.

Судом встановлено, що адвокатом ОК «ЖБК «Едем+» подано до суду письмові пояснення; заяву про проведення судового засідання без його участі; а також заяву про розподіл судових витрат. Адвокатом ТОВ «Ва-Сан» подано до суду відзив на позовну заяву; клопотання про відкладення розгляду справи; письмові заперечення; заперечення на клопотання про витребування доказів; клопотання про долучення доказів; клопотання про відкладення розгляду справи; клопотання про долучення доказів; заяву про надання доступу до КДМ матеріалів справи; письмові заперечення; заяву; заяву про проведення судового засідання без її участі. Крім цього, представник відповідача-2 адвокат приймала участь в підготовчих засіданнях 12.11.2025, 08.12.2025 та 17.12.2025. Представник третьої особи на стороні відповідача в судових засіданнях участі не приймав.

Додатковою ухвалою Господарського суду Хмельницької області від 21.01.2026, залишеною без змін постановою Північно-західного апеляційного господарського суду від 02.03.2026, частково задоволено заяви ТОВ «Ва-Сан» та ОК «ЖБК «Едем+» щодо відшкодування витрат на правничу допомогу понесених в суді першої інстанції. Стягнуто з ТОВ «Фінансова компанія «Централ Фінанс» на користь ТОВ «Ва-Сан» 10000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу. У задоволенні решти вимог відмовлено. Стягнуто з ТОВ «Фінансова компанія «Централ Фінанс» на користь ОК «ЖБК «Едем+» 5000,00 грн витрат на професійну правничу допомогу. У задоволенні решти вимог відмовлено.

Надаючи оцінку діям позивача, здійсненим у ході розгляду справи, на предмет їх обґрунтованості / необґрунтованості, суди інстанцій вказали, що до подачі позову представник позивача 23.09.2025 надсилав адвокатський запит до Приватного нотаріуса Хмельницького міського нотаріального округу про надання оригіналів договору купівлі-продажу об'єкта нерухомості та інших документів, на підставі яких було зареєстровано право власності ТОВ «Хмельницька регіональна консалтингова група продюсерський центр «Інтеркон» на спірне нерухоме майно. Однак, не дочекавшись відповіді, представником позивача 29.09.2025 був поданий позов до Господарського суду Хмельницької області.

Відповідно до ст. 24 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» відповідь на адвокатський запит має бути надана не пізніше 5 робочих днів з дня отримання. У разі

значного обсягу інформації, цей строк може бути продовжений до 20 робочих днів за умови письмового повідомлення адвоката протягом 5 днів з моменту отримання запиту.

З урахуванням наведеного, суди виснували, що подання позову без очікування відповіді на адвокатський запит та без зібрання всіх необхідних доказів, підтверджує необґрунтованість процесуальних дій позивача, наслідком чого стало залишення судом позову без розгляду.

Крім того, апеляційний суд зазначив, що подання позову з одним предметом та підставами, а в подальшому їх зміна і додаткове доповнення, які були прийняті судом першої інстанції ухвалою від 17.12.2025, а також подання ТОВ «ФК «Централ Фінанс» низки клопотань і заяв у даній справі, зумовило необхідність ТОВ «Ва-Сан» та ОК «ЖБК «Едем+» звернутись за професійною правничою допомогою задля захисту своїх прав.

Верховний Суд погодився з висновками місцевого та апеляційного судів, що неотримання відповіді на адвокатський запит у строк, визначений законом, не звільняло позивача від обов'язку належним чином підготуватися до судового розгляду та зібрати необхідні докази (або достовірно з'ясувати їх місцезнаходження) ще до подання позовної заяви. Натомість позивач ініціював спір, а згодом вдався до неодноразової зміни предмета та підстав позову, що свідчить про подання завідомо непідготовленого позову.

Встановивши зазначені процесуальні обставини, проаналізувавши поведінку сторін у справі за цих обставин, Верховний Суд дійшов висновку, що суди попередніх інстанцій дійшли правильного й обґрунтованого висновку про наявність визначених цією спеціальною нормою процесуального права підстав для компенсації відповідачу та третій особі за рахунок позивача витрат, пов'язаних з розглядом справи, понесених внаслідок необґрунтованих дій позивача.

Постановою Верховного Суду від 21.04.2026 постанову Північно-західного апеляційного господарського суду та додаткову ухвалу Господарського суду Хмельницької області залишено без змін.

Докази на підтвердження понесення стороною відповідача судових витрат, заявлених до відшкодування з позивача, подані до суду з порушенням п'ятиденного строку для їх подання, вважаються наданими з порушенням процесуального строку на вчинення відповідної процесуальної дії.

Так, у справі № 947/2075/21 за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про виділ частки домоволодіння, яке перебуває у спільній частковій власності, у натурі ухвалою Київського районного суду м. Одеси від 26.11.2024, залишеною без змін постановою Одеського апеляційного суду від 15.07.2025, позов залишено без розгляду на підставі пункту 3 частини першої ст. 257 ЦПК України, а саме з підстав повторної неявки належним чином повідомленої позивачки у судові засідання, не повідомивши про причини неявки та не надавши заяву про розгляд справи за її відсутності.

Місцевим та апеляційним судами встановлено, що у відзиві на позовну заяву (перша заява по суті спору) ОСОБА_2 не зазначав попередній розрахунок суми судових витрат. Ухвалою Київського районного суду м. Одеси від 04.02.2021 позовну заяву ОСОБА_1 прийнято до розгляду та відкрито провадження у вищевказаній справі у порядку загального позовного провадження.

У поясненнях представника ОСОБА_2 - адвоката на апеляційну скаргу ОСОБА_1, поданих до суду 05.01.2025, зазначалося про намір відшкодувати судові витрати, а докази таких витрат будуть подані протягом строків, визначених ст. 141 ЦПК України.

11.12.2024 до суду надійшла заява представника ОСОБА_2 - адвоката про ухвалення додаткового судового рішення про відшкодування позивачкою судових витрат, понесених відповідачем у зв'язку з розглядом справи, а саме 30000 грн на професійну правничу допомогу та 36000 грн на проведення повторної судової будівельно-технічної і земельно-технічної експертизи, оскільки такі витрати були понесені відповідачем за наслідком вчинення позивачкою необґрунтованих дій. Заява мотивована тим, що відповідач поніс судові витрати

при розгляді справи, проте через поведінку позивачки її позов було залишено без розгляду. Посилався на статтю 142 ЦПК України.

Ухвалою Київського районного суду м. Одеси від 13.03.2025 заяву представника ОСОБА_2 - адвоката про ухвалення додаткового судового рішення про відшкодування судових витрат, понесених у зв'язку з розглядом справи, залишено без розгляду.

Судове рішення суду першої інстанції мотивовано тим, що докази на підтвердження понесення відповідачем судових витрат, заявлених для відшкодування з позивачки у порядку частини п'ятої ст. 142 ЦПК України, подані до суду з порушенням встановленого частиною восьмою ст. 141 ЦПК України п'ятиденного строку для їх подання, а відтак, з порушенням процесуального строку на вчинення відповідної процесуальної дії.

Постановою Одеського апеляційного суду від 18.11.2025 ухвалу Київського районного суду м. Одеси залишено без змін.

Погоджуючись з висновками районного суду, апеляційний суд також зазначив, що заява відповідача щодо відшкодування судових витрат обґрунтовано судом залишена без розгляду, оскільки докази на підтвердження понесення ним таких витрат були подані до суду з пропуском п'ятиденного строку для їх подання і у своїй заяві відповідач не просив поновити пропущений строк та не вказав про поважність причин його пропуску, що є підставою для застосування положень частини восьмої ст. 141 ЦПК України. При цьому представник відповідача безпосередньо приймав участь у судовому засіданні 26.11.2024, в якому позов було залишено без розгляду, а із заявою про стягнення з позивачки судових витрат до районного суду звернувся лише 11.12.2024, тобто з пропуском п'ятиденного строку.

Крім того, апеляційний суд зазначив, що сам по собі факт залишення позовної заяви без розгляду за заявою позивача, за відсутності факту його необґрунтованих дій, не є достатньою правовою підставою для задоволення вимог відповідача про компенсацію понесених ним витрат.

Колегія суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду підтримала правову позицію місцевого та апеляційного судів про залишення без розгляду заяви відповідача щодо відшкодування судових витрат на підставі частини восьмої статті 141 ЦПК України, а саме у зв'язку з пропуском ним п'ятиденного строку на подання доказів понесених судових витрат.

Постановою Верховного Суду від 20.05.2026 ухвалу Київського районного суду м. Одеси та постанову Одеського апеляційного суду залишено без змін.

Верховний Суд вказав, що загальне правило щодо компенсації судових витрат у разі залишення позову без розгляду передбачено частиною п'ятою ст. 142 ЦПК України, згідно з якою у разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача.

У випадку, встановленому частиною п'ятою статті 142 ЦПК України, суд може вирішити питання про розподіл судових витрат протягом п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про залишення позову без розгляду, за умови дотримання відповідною стороною вимог частини дев'ятої ст. 141 цього Кодексу (частина шоста ст. 142 ЦПК України).

Верховний Суд відхилив доводи заявника у касаційній скарзі, що у ст. 142 ЦПК України, яка регулює розподіл судових витрат у разі залишення позову без розгляду, як у справі, яка переглядається, не встановлено строку для подання доказів судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи, а лише встановлено п'ятнадцятиденний строк розгляду питання розподілу судових витрат, оскільки такі доводи вочевидь є нелогічними й нерозумними для тлумачення ст. 142 ЦПК України.

В постанові Верховного Суду зазначено, що ст. 142 ЦПК України містить спеціальні правила компенсації судових витрат у разі, зокрема, залишення позову без розгляду. Вона не містить строку подання доказів понесення таких судових витрат. Але такий строк установлено у нормі загального правила розподілу судових витрат - частина восьма ст. 141 ЦПК України, а стаття 142 ЦПК України також має назву - розподіл судових витрат.

Верховний Суд також звернув увагу, що у поясненнях представника ОСОБА_2 - адвоката на апеляційну скаргу ОСОБА_1, поданих до суду 05.01.2025, зазначається про намір відшкодувати судові витрати, а докази таких витрат будуть подані протягом строків, визначених ст. 141 ЦПК України.